

ΑΚΡΟΔΕΞΙΕΣ ΕΣΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ:
ΟΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η έκδοση αυτή είναι μια συνεργασία του Ιδρύματος Φρίντριχ Έμπερτ και του Σημείου για τη Μελέτη και την Αντιμετώπιση της Ακροδεξιάς. Επιμέλεια έκδοσης: Ιωάννα Μεϊτάνη
Μεταφράσεις: Αλίκη Ζουρντζή, Ιωάννα Μεϊτάνη
Επιμέλεια κειμένων: Ιωάννα Μεϊτάνη, Σταύρος Παπακυρίτης
Σχεδιασμός: padu.studio
Αθήνα, Απρίλιος 2024

Friedrich-Ebert-Stiftung
Γραφείο Αθήνας
Νεοφύτου Βάμβα 4 | 10674 Αθήνα | Ελλάδα
Υπεύθυνος: Arne Schildberg | Διευθυντής
Τηλ.: +30 210 72 44 670
Email: info.athens@fes.de
https://athens.fes.de

Σημείο για τη Μελέτη και την Αντιμετώπιση της Ακροδεξιάς
contact@simeio.org.gr
simeio.org.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τον Οκτώβριο του 2012, έναν χρόνο πριν από την εξάρθρωση της Χρυσής Αυγής, 15 διαδηλωτές που μετείχαν σε αντιφασιστική μοτοπορεία συνελήφθησαν και μεταφέρθηκαν στο κτίριο της ΓΑΔΑ. Την επόμενη μέρα καταγγέλθηκε βαρύς βασανισμός και αυθαίρετη βία από αστυνομικούς σε βάρος των διαδηλωτών. Υπήρχαν αναφορές ότι ούτε οι συνάδελφοί τους δεν μπορούσαν να συγκρατήσουν τους φυσικούς αυτουργούς των βασανισμών εντός της ΓΑΔΑ. Οι φερόμενοι ως δράστες –μέλη της ομάδας Δέλτα– διατράνωναν πως είναι μέλη της Χρυσής Αυγής. Ορισμένοι αστυνομικοί, σύμφωνα με τις καταγγελίες, βιντεοσκοπούσαν τα βασανιστήρια και απειλούσαν τους συλληφθέντες πως θα δώσουν τις φωτογραφίες τους στη Χρυσή Αυγή. Ένας από τους συλληφθέντες ανέφερε τη φράση αστυνομικού «Θα πεθάνετε όπως οι παππούδες σας στον εμφύλιο». Το περιστατικό έλαβε μεγάλη διεθνή δημοσιότητα, ελληνικά και ξένα ΜΜΕ έκαναν λόγο για διείσδυση της Χρυσής Αυγής στον σκληρό πυρήνα του κράτους, ενώ πολλοί διεθνείς φορείς προστασίας των δικαιωμάτων κατηγορούσαν τον υψηλό βαθμό διαπλοκής μεταξύ Χρυσής Αυγής και ΕΛΑΣ.

Έναν χρόνο μετά άρχισε η ποινική διερεύνηση των εγκληματικών πράξεων της Χρυσής Αυγής. Τι απέγιναν άραγε, μετά την καταδίκη της ως εγκληματικής οργάνωσης, εκείνοι οι αστυνομικοί που τότε αυτοπροσδιορίζονταν ως μέλη της; Το ερώτημα παραμένει ανοιχτό, καθώς για χρόνια διαπιστώνονταν όχι απλώς υπόγειες διαδρομές αλλά λειτουργία εξτρεμιστικών πυρήνων εντός της ΕΛΑΣ. Υπήρχαν πολλά τεκμήρια πως στη διάρκεια επεισοδίων ομάδες της Χρυσής Αυγής ενίοτε λειτουργούσαν ως μακρύς βραχίονας των δικωτικών μηχανισμών. Υπήρχαν όμως και ισχυρές ενδείξεις πως άνδρες της ΕΛΑΣ, ιδίως ειδικών μονάδων της, δρούσαν σαν να αποτελούν μακρύ βραχίονα των νεοναζιστών.

Εξετάζοντας τη σχέση ανάμεσα στην Αστυνομία και την Ακροδεξιά δεν διαπιστώνονται μόνο εκλεκτικές συγγενείες αλλά και δομικές συναρθρώσεις. Το ζήτημα αφορά τον τρόπο με τον οποίο μέρος του προσωπικού της ΕΛΑΣ αντιλαμβάνεται τη λειτουργία της: ότι δηλαδή είναι υπεράνω των περιορισμών που θέτει η νομιμότητα. Ευθύνη για αυτό φέρουν και όσοι, από το πολιτικό προσωπικό ως τα ΜΜΕ, ανάγουν το δόγμα της ασφάλειας σε υπέρτατη αρχή. Μεγάλη η ευθύνη και ορισμένων συνδικαλιστικών εκπροσώπων των αστυνομικών που διατυπώνουν λόγο εμπρηστικό, ανοιχτά ρατσιστικό και αντιδημοκρατικό.

Η σχέση Αστυνομίας και Ακροδεξιάς συνδέεται άμεσα με θέματα σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, δημοκρατικού ελέγχου και λογοδοσίας για περιστατικά αστυνομικής αυθαιρεσίας. Ζητούμενο δεν είναι πλέον η αναζήτηση νέων ευφάνταστων τρόπων για τη διερεύνηση αυτών των περιστατικών. Οι τρόποι είναι γνωστοί, έχουν υποδειχθεί από σειρά διεθνών οργάνων σε συστάσεις τους, που ήταν ενίοτε πολύ αυστηρές προς την Ελλάδα. Ενδεικτικά αναφέρονται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάθρωσης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, η Επιτροπή του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας. Οι τρόποι έχουν επισημανθεί σε σειρά καταδικαστικών αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και σε επανειλημμένες εκθέσεις διεθνών οργάνωσεων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου: επίσης, έχουν περιγραφεί αναλυτικά σε εκθέσεις εθνικών μηχανισμών προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, και σε συστάσεις ανεξάρτητων αρχών, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη.

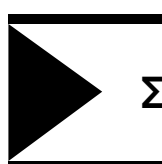
Η ανάγκη έχει αναγνωριστεί και από την εσωτερική έννομη τάξη, η οποία επεχείρησε να θεραπεύσει την αντικειμενικά ελλειμματική διερεύνηση περιστατικών μη σύννομης συμπεριφοράς του ένστολου προσωπικού των σωμάτων ασφαλείας προς τους πολίτες. Νομοθετικά έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες για τη συγκρότηση μηχανισμών διερεύνησης περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας. Έτσι, συστάθηκε πρώτα το Γραφείο Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας των Σωμάτων Ασφαλείας και στη συνέχεια ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας. Έχουν επίσης συσταθεί ad hoc όργανα για την εποπτεία της εφαρμογής των συστάσεων αυτών των οργανισμών. Έχει δηλαδή στηθεί πλέγμα θεσμικό για να ελέγχονται υπεύθυνοι για πράξεις αστυνομικής αυθαιρεσίας αλλά η αυθαιρεσία παραμένει εν πολλοίς ατιμώρητη.

Συχνότατα η αυθαιρεσία αυτή έχει σαφές ακροδεξιό ή και νεοφασιστικό πρόσημο. Εκδηλώνεται σε μια κλίμακα που ξεκινά από την αρνητική διάκριση, την προσβολή και τη λεκτική βία σε βάρος συγκεκριμένων ομάδων-στόχων (racial profiling) και φτάνει σε πράξεις ρατσιστικής βίας. Το ερώτημα είναι πώς η φυσική και πολιτική ηγεσία της Ελληνικής Αστυνομίας τοποθετείται απέναντι σε αυτά. Η επίκληση των παγιωμένων διαδικασιών διερεύνησης (από τις ΕΔΕ μέχρι τον Εθνικό Μηχανισμό Διερεύνησης) δεν αναιρεί τις δικές της ευθύνες και συχνότατα δεν αγγίζει το ζήτημα στην ουσία του. Γιατί η ουσία είναι η πολιτική και θεσμική βούληση αντιμετώπισης.

Η δημοκρατική πολιτεία καλείται να σταθμίσει πώς, χωρίς να καταφεύγει σε δίωξη φρονήματος, θα αντιμετωπίζει αποτελεσματικά όχι μόνο την αστυνομική αυθαιρεσία εν γένει αλλά ιδιαίτερα τη διάπραξη ένομων ενεργειών από αστυνομικά όργανα με ακροδεξιά ρατσιστικά χαρακτηριστικά, χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούν το κίνητρο και το διακριτικό στοιχείο αυτών των πράξεων. Ο ισχυρισμός πως τέτοιες ενέργειες και οι φορείς τέτοιων ενεργειών δεν έχουν θέση στα σώματα ασφαλείας μπορεί να διατυπώνεται φραστικά έπειτα από κάθε ακραίο περιστατικό αυθαιρεσίας, αλλά τίποτα δεν φανερώνει την πρόθεση να περάσουμε από τη φραστική καταδίκη στην έμπρακτη εξέλιψη.

Το Σημείο για τη Μελέτη και την Αντιμετώπιση της Ακροδεξιάς, σε συνεργασία με το Ίδρυμα Φρίντριχ Έμπερτ, δημοσιεύει κείμενα που αναφέρονται στις ακροδεξιές εστίες στην Αστυνομία στη Γερμανία και την Ελλάδα, σε μια προσπάθεια να θίξουμε το ζήτημα στην ουσία του και να καταδείξουμε τη σημασία της αντιμετώπισης του, σε μια στιγμή που η ανερχόμενη Ακροδεξιά στην Ευρώπη γυρεύει και θεσμικά πατήματα.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΣΗΜΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΟΔΕΞΙΑΣ

Σημείο

για τη μελέτη & την αντιμετώπιση
της ακροδεξιάς

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

ΑΚΡΟΔΕΞΙΑ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟ «ΠΑΡΤΥ»

Στις 30 Σεπτεμβρίου 2012, δικυκλιστές της Ομάδας ΔΕΛΤΑ, μιας αμφιλεγόμενης μονάδας της Ελληνικής Αστυνομίας, τα μέλη της οποίας είχαν κατηγορηθεί πολλές φορές για βίαιες επιθέσεις κατά διαδηλωτών, διέλυσαν μία μοτοπορεία αντιφασιστών στον Άγιο Παντελεήμονα. Οι τελευταίοι διαδήλωναν κατά της Χρυσής Αυγής στη γειτονιά που ήταν τότε το προπύργιο της οργάνωσης στο κέντρο της Αθήνας. Δέχτηκαν επίθεση από χρυσαυγίτες, όμως οι αστυνομικοί της ΔΕΛΤΑ συνέλαβαν 15 διαδηλωτές, οι οποίοι μεταφέρθηκαν στον έκτο όροφο της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής, στη λεωφόρο Αλεξάνδρας.

Όσο περνούσε η ώρα, ο διάδρομος έξω από το γραφείο όπου κρατούνταν οι συλληφθέντες γέμιζε με αστυνομικούς από διαφορετικά σημεία της Αθήνας. «Άρχισαν να φωνάζουν, “θα σας γαμήσουμε σαν τους παππούδες σας, κομμούνια” [...] Ένας αστυνομικός χτύπησε με χαστούκια και μπουνιές αδιακρίτως και μας τραβούσε βίντεο. Και άλλοι τραβούσαν βίντεο και φωτογραφίες, λέγοντας ότι θα τα δώσουν μαζί με τις διευθύνσεις μας στη Χρυσή Αυγή», κατέθεσε ένας από τους συλληφθέντες.¹

Οι αστυνομικοί χτυπούσαν τους κρατούμενους και φώναζαν «έχουμε πάρτυ σήμερα». Ένας δεύτερος διαδηλωτής, κατέθεσε: «Αστυνομικός της ΔΕΛΤΑ, ψηλός με δεμένο χέρι, άρχισε να μας χτυπάει αδιακρίτως. Κάποια στιγμή στάθηκε από πάνω μου και με κοίταζε επίμονα στα μάτια. Με έφτυσε και πιάνοντάς με από τους ώμους, με κόλλησε στον τοίχο με την πλάτη [...] Έριχνε τυχαία μπουνιές και σφαλιάρες και έλεγε «Δείξε μου τη φάτσα σου. Ποιος είσαι εσύ που τα βάζεις με τη Χρυσή Αυγή;»».

Για όσα συνέβησαν εκείνο το βράδυ στον έκτο όροφο της ΓΑΔΑ, ο βρετανικός *Guardian* είχε γράψει ότι παραπέμπουν σε βασανιστήρια τύπου Άμπου Γκράμπ². Η δημοσιότητα που έλαβε η υπόθεση είχε ως αποτέλεσμα να κατηγορηθούν 17 αστυνομικοί για πρόκληση σωματικών βλαβών, ένας εκ των οποίων επιπλέον για βασανιστήρια σε βαθμό πλημμελήματος. Η δίκη τους έγινε επτά χρόνια αργότερα και όλοι οι αστυνομικοί κρίθηκαν αθώοι.

Το «πάρτυ» στα κεντρικά γραφεία της Αστυνομίας στην Αθήνα είχε γίνει τέσσερις μήνες αφότου η Χρυσή Αυγή, μια νεοαναζι οργάνωση που λειτουργούσε υπό τον μανδύα πολιτικού κόμματος, είχε μπει πανηγυρικά στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, εκλέγοντας συνολικά 18 βουλευτές.⁴ Ο ενθουσιασμός πολλών αστυνομικών στην Αθήνα είχε εκδηλωθεί ανοιχτά από τη βραδιά της εκλογικής νίκης.

«Τη βραδιά των εκλογών του 2012 βρεθήκαμε ως δημοσιογράφοι στα γραφεία της Χρυσής Αυγής», θυμάται ο δημοσιογράφος της Καθημερινής Γιάννης Σουλιάτης.⁵ «Αστυνομικοί της Ομάδας ΔΙΑΣ, που εκτελούσαν περιπολία λόγω της ημέρας, σταματούσαν μπροστά στα γραφεία της οργάνωσης, όπου υπήρχαν οπαδοί με αναμμένα καπνογόνα, και μάρσαραν τις μηχανές τους. Ήταν κάτι σαν χαιρετισμός για τη μεγάλη νίκη που είχαν πετύχει».

Η υποστήριξη αστυνομικών προς τη Χρυσή Αυγή αποτυπώθηκε στα ποσοστά που έλαβε τον Ιούνιο του 2012 στα εκλογικά τμήματα της Αθήνας στα οποία βάσει εκλογικών καταλόγων ψηφίζουν αστυνομικοί.⁶ Πρόκειται για τμήματα που βρίσκονται κοντά στο κτίριο της ΓΑΔΑ στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας. Τα ποσοστά που καταγράφηκαν ήταν από 17,2% έως 23,04% – ο εθνικός μέσος όρος ήταν στο 6,92%.

Τα μεσάνυχτα της 17ης Σεπτεμβρίου 2013, ο αντιφασίστας ράπερ Παύλος Φύσσας δολοφονήθηκε στο Κερατσίνι από τον Γιώργο Ρουπακιά, τοπικό στέλεχος της Χρυσής Αυγής. Ο Ρουπακιάς συνελήφθη επιτόπου. Την ώρα που μεταφερόταν στο περιπολικό, είπε σε έναν αστυνομικό: «Είμαι δικός σας, είμαι Χρυσή Αυγή».⁷

Ο Παύλος Φύσσας δεν ήταν το πρώτο θύμα της οργάνωσης, ωστόσο η δολοφονία του προκάλεσε σοκ στην ελληνική κοινή γνώμη και ανάγκασε την κυβέρνηση και τις δικαστικές αρχές να κινητοποιηθούν μετά από αδράνεια πολλών ετών. Ο αρχηγός και τα διευθυντικά μέλη της οργάνωσης συνελήφθησαν, πραγματοποιήθηκαν έφοδοι σε γραφεία της Χρυσής Αυγής σε όλη την Ελλάδα και σε σπίτια μελών της.

Ο Χαράλαμπος Βουρλιώτης, τότε αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου, είχε αναλάβει να συντάξει το πρώτο πόρισμα για τη δράση της οργάνωσης. Σε αυτό η Χρυσή Αυγή περιγράφεται ως εγκληματική οργάνωση και μεταξύ άλλων σημειώνεται: «Ιδιαίτερα πρέπει να επισημανθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, που δεν αποκλείεται ο αριθμός τους να είναι μεγαλύτερος, άνδρες της Ελληνικής Αστυνομίας συνέδραμαν ή στην καλύτερη περίπτωση ανέχονταν τα μέλη της οργάνωσης στη διάπραξη διαφόρων ποινικά επίμεπτων πράξεων, στοιχείο που πρέπει να ελεγχθεί ενδελεχέστερα».⁸

Ήταν η πρώτη, σε τέτοιο επίπεδο, σύνδεση της Χρυσής Αυγής με την Αστυνομία. Το επόμενο διάστημα θα αποκαλύπτονταν όσα όλοι γνώριζαν, αλλά επέτρεπαν για χρόνια να συμβούν. Εξάλλου, οι ίδιοι οι χρυσαυγίτες το έλεγαν ανοιχτά. Στις 28.9.2013, κατά την παράδοσή του στη ΓΑΔΑ, ο βουλευτής Γιώργος Γερμενής δήλωσε: «Η Χρυσή Αυγή έχει 15%, ξηλώσανε την ΕΥΠ, ξηλώσανε όλη την Αστυνομία για να καταφέρουν να μας συλλάβουν».

Πέντε μέρες νωρίτερα, υπό το βάρος της δολοφονίας Φύσσα, ο τότε Υπουργός Προστασίας του Πολίτη, Νίκος Δένδιας, είχε ζητήσει από τη Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΛ.ΑΣ. να ερευνήσει καταγγελίες για σχέσεις αστυνομικών με τη

Χρυσή Αυγή. Πραγματοποιήθηκαν έφοδοι σε 104 αστυνομικά τμήματα της Αττικής και της περιφέρειας, ενώ ελέγχθηκαν περισσότεροι από 300 αστυνομικοί. Συνελήφθησαν 22 αστυνομικοί στο πλαίσιο του αυτοφώρου, οι περισσότεροι για πλημμεληματικές παραβάσεις του Νόμου περί Όπλων, ενώ για δέκα προέκυψε σύνδεση με τη Χρυσή Αυγή.

Παρότι τέτοιοι είδους έρευνες λογικά απαιτούν χρόνο, το πόρισμα ανακοινώθηκε μόλις έναν μήνα αργότερα. Κατέληγε στο συμπέρασμα ότι «δεν συγκροτούνται πυρήνες, φράξιες ή παρασυνταγματικοί πόλοι στην Ελληνική Αστυνομία, που στο σύνολό της αποτελεί πυλώνα της δημοκρατικής τάξης».⁹

Το πόρισμα Δένδια δέχτηκε σκληρή κριτική. «Η έρευνα “αυτοκάθαρσης” της ΕΛ.ΑΣ. ήταν μια παρωδία. Οι αρμόδιοι αστυνομικοί δεν φρόντισαν καν να δώσουν στη δημοσιότητα έναν αριθμό εμπλεκόμενων αστυνομικών, ο οποίος να αντιστοιχεί με τις αναρτημένες στο διαδίκτυο ανακοινώσεις της ΕΛ.ΑΣ. Η έρευνα Δένδια κινείται ανάμεσα αφενός στον ερασιτεχνισμό και τη γελοιοποίηση, αφετέρου στο θράσος λατινοαμερικάνικης χούντας που επιχειρεί να συγκαλύψει τα εγκλήματα των κατασταλτικών της μηχανισμών», έγραψε σε άρθρο του ο Θανάσης Καμπαγιάννης, δικηγόρος πολιτικής αγωγής στη δίκη της Χρυσής Αυγής.¹⁰

Έναν χρόνο αργότερα, τον Σεπτέμβριο του 2014, η ποινική έρευνα για τους περισσότερους αστυνομικούς συνέχιζε να εκκρεμεί. Σε πειθαρχικό επίπεδο είχαν ελεγχθεί μόλις δύο, ενώ οι μισοί από όσους είχαν αρχικά τεθεί σε διαθεσιμότητα επέστρεψαν στις υπηρεσίες τους.¹¹

«Η εσωτερική έρευνα της ΕΛ.ΑΣ. δεν είχε κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα. Οι περισσότεροι ουσιαστικά απαλλάχθηκαν, ενώ ο τότε επικεφαλής της Υπηρεσίας Εσωτερικών Υποθέσεων που είχε ηγηθεί των ερευνών, αποστρατεύθηκε. Ενδεχομένως να μην είχε άμεση σύνδεση με αυτό, αλλά πάντως έχασε οποιασδήποτε συμπάθειες και ερεισμάτα είχε μεταξύ των συναδέλφων του, οι οποίοι ας πούμε τον απομόνωσαν. Ακόμα και αυτοί που δεν ήταν χρυσαυγίτες», λέει ο Σουλιάτης της Καθημερινής.¹² «Η εμπειρία δείχνει ότι επικρατεί μια κουλτούρα συντεχνιακής αλληλεγγύης. Δηλαδή, σπάνια έχουμε δει την ίδια την Αστυνομία να ηγείται μιας διαδικασίας κάθαρσης και νομίζω ότι στο κομμάτι της Ακροδεξιάς δεν παρέκκλινε από τον γενικό κανόνα», συμπληρώνει ο δημοσιογράφος.

Ζητήσαμε γραπτώς έναν σχολιασμό από τον Νίκο Δένδια, σήμερα Υπουργό Εθνικής Άμυνας, χωρίς να υπάρξει κάποια απάντηση.

Η ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ

Τον Νοέμβριο του 2014, λίγους μήνες πριν ξεκινήσει η δίκη της Χρυσής Αυγής, συνήγοροι Πολιτικής Αγωγής κατέθεσαν ένα πολυσέλιδο πόρισμα προς το Συμβούλιο Εφετών της Αθήνας. Μεταξύ άλλων, σε αυτό επισημαίνονταν στοιχεία για τη σύνδεση αστυνομικών με την οργάνωση. «Κόμβος της διασύνδεσης ΕΛ.ΑΣ. και Χρυσής Αυγής ήταν οι αστυνομικοί που αποσπάστηκαν ως φρουροί βουλευτών της οργάνωσης μετά την είσοδό της στη Βουλή [...] Σε πολλές περιπτώσεις, υπερέβησαν τα καθήκοντά τους και έδρασαν ως μέλη της, αξιοποιώντας τις πληροφορίες, τον οπλισμό και την κρατική εξουσία που διέθεταν», αναφέρεται στο υπόμνημα, στο οποίο παρατίθενται ονομαστικά οι περιπτώσεις δέκα αστυνομικών.¹³

Το πιο σύνθηες ήταν να ενημερώνουν τα μέλη της οργάνωσης για τις κινήσεις των συναδέλφων τους. Ενδεικτικά, σε μηνύματα μεταξύ κατηγορούμενων γίνεται η παρακάτω αναφορά για τον διοικητή του τοπικού αστυνομικού τμήματος: «Άμα δε κάνανε τις νυχτερινές, δεν θα 'βγαίνε αυτή και καλά η εκπαίδευση. Άμα δε μιλάγανε στον πούστη τον Γ. (σφ: τον διοικητή) δεν θα έβγαίνε ότι είμαστε με την Αστυνομία».¹⁴

Σύμφωνα με την κατάθεση ενός προστατευόμενου μάρτυρα: «Στα γραφεία της οργάνωσης κυκλοφορούσαν κλομπς, σιλέτα και πτυσσόμενα μαχαίρια, όπως κι εγώ είχα. Αυτά όλα τα αντικείμενα, όταν γινόταν έφοδος της αστυνομίας, τα μάζευε ο Π., τα έβαζε σε μια σακούλα, τα έδινε στη μάνα του και εκείνη τα μετέφερε σπίτι της. Κάθε φορά που γινόταν έφοδος της Αστυνομίας, η οργάνωση είχε έγκαιρη ειδοποίηση από αστυνομικό του Τμήματος Νίκαιας, τον Γ. Ξέρω ότι αυτός ο συγκεκριμένος αστυνομικός στεγαζόταν στον τέταρτο όροφο του τμήματος Νίκαιας και φορούσε πάντα πολιτικά ρούχα. Αλλά και γενικότερα σε κάθε εκδήλωση είχαμε τις πλάτες της Αστυνομίας».¹⁵

Τον Απρίλιο του 2015 ξεκίνησε στο Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων της Αθήνας η δίκη της Χρυσής Αυγής. Οι πρώην βουλευτές, ηγετικά στελέχη και μέλη της οργάνωσης, συνολικά 69 άτομα, κάθισαν στο εδώλιο. Κατά τη διάρκεια της δίκης, που κράτησε πεντέμισι χρόνια, αναδείχθηκε πολλές φορές ο ρόλος αστυνομικών στην υποστήριξη και ανοχή της δράσης της Χρυσής Αυγής. Μεταξύ των κατηγορούμενων ήταν και η αστυνομικός Β.Π. Απολογήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2019 και αποκάλυψε ότι στο μεταξύ είχε επιστρέψει στην υπηρεσία.

«Υπηρετώ ως αστυνομικός στο Τμήμα Ασφάλειας Πειραιά. Μετά τον δεύτερο χρόνο διαθεσιμότητας, η υπηρεσία είναι

1 Στοιχεία από τον φάκελο της δικογραφίας.

2 Ο.π.

3 "Greek anti-fascist protesters 'tortured by police' after Golden Dawn clash", The Guardian, 9.10.2012.

4 Εκλογές Ιουνίου 2012, Ποσοστό Χρυσής Αυγής 6,92%.

5 Συνέντευξη με Γ. Σουλιάτη.

6 «Οι αστυνομικοί ψηφίσαν και πάλι μαζικά Χρυσή Αυγή», Το Βήμα, 19.6.2012.

7 «Είμαι δικός σας, είμαι Χρυσή Αυγή», Εφημερίδα των Συντακτών, 3.6.2016.

8 Πόρισμα Χ. Βουρλιώτη, 28.9.2013.

9 «Ευρεία έρευνα για ενεργή εμπλοκή αστυνομικών στην έκνομη δραστηριότητα της Χρυσής Αυγής και τυχόν συμμετοχή τους στη διάπραξη αξιοποιήσιμων πράξεων, ρατσιστικής βίας και διαφθοράς», Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων ΕΛ.ΑΣ., Οκτώβριος 2013.

10 «Η απάτη της έρευνας Δένδια για τη διασύνδεση ΕΛ.ΑΣ.-νεοαναζι», Θανάσης Καμπαγιάννης, JailGoldenDawn, 27.11.2013.

11 «Αστυνομικοί και χρυσαυγίτες», Καθημερινή, 26.9.2014.

12 Συνέντευξη με τον Γ. Σουλιάτη.

13 Υπόμνημα συνηγών Πολιτικής Αγωγής προς το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών, 11.11.2014, σ. 98-102.

14 Ο.π.

15 Ο.π.

Φωτογραφία: Μάριος Λώλος

υποχρεωμένη να σε επαναφέρει. Γύρισα με τα ίδια καθήκοντα», ήταν τα πρώτα λόγια της προς το δικαστήριο.¹⁶ «Είχα γραφτεί ως απλή ψηφοφόρος στη Χρυσή Αυγή για ίδιον όφελος, δηλαδή να με πάρουν ως συνοδεία όταν μπήκαν στη Βουλή [...] Πήγα με άλλους συναδέλφους εκεί. Πήγα στα κεντρικά τους γραφεία στην Αθήνα [...] Μπήκαν πρώτη φορά στη Βουλή, είχαν αντιμνημονιακό λόγο, ήταν πατριώτες και πήγαμε με συναδέλφους να δούμε τι γίνεται», κατέθεσε η αστυνομικός.¹⁷

Στη δικαστική απόφαση σημειώνεται για την ίδια ότι ενθέρωνε μέλη της οργάνωσης για τις κινήσεις της Αστυνομίας. Αποκαλύφθηκαν τηλεφωνικές επικοινωνίες της με κεντρικούς κατηγορούμενους, λίγο πριν και αμέσως μετά τη δολοφονία Φύσσα. Η Β.Π. καταδικάστηκε σε ποινή κάθειρξης επτά ετών για ένταξη στην εγκληματική οργάνωση Χρυσή Αυγή και παράνομη οπλοκατοχή.

«Αν πιάσουμε το νήμα από τη δεκαετία του '60, έχουμε κάποιες οργανώσεις του λεγόμενου εθνικού χώρου που σήμερα θα τις ονομάζαμε ακροδεξιές», λέει στην άλλη άκρη της κλήσης Zoom η Βασιλική Γεωργιάδου, αναπληρώτρια καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης στο Πάντειο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και συγγραφέας του βιβλίου Η άκρα δεξιά στην Ελλάδα 1965-2018 (εκδ. Καστανιώτη).

«Υπάρχουν σαφή ευρήματα ότι είναι οργανώσεις με έναν παρακρατικό χαρακτήρα, όπως η ΕΚΟΦ ή το Κόμμα της 4ης Αυγούστου. Κυρίως αυτά τα δύο μορφώματα φαίνεται να έχουν μια γενικότερη στήριξη της Αστυνομίας, του Στρατού και των μυστικών υπηρεσιών, κι επίσης ημικρατικών και παρακρατικών παραγόντων», σημειώνει η ίδια.¹⁸

Σημáινον στέλεχος του ίδιου χώρου είναι ο Κωνσταντίνος Πλεύρης, σήμερα συνήγορος υπεράσπισης του Γιάννη Λαγού στη δίκη της Χρυσής Αυγής σε δεύτερο βαθμό. «Ο Πλεύρης μετέπειτα δίδασκε στις σχολές της Αστυνομίας. Υπάρχει ένα είδος συνέχειας, λοιπόν, που κι αυτό δείχνει τη σχέση της ακροδεξιάς με το κράτος και το βαθύ κράτος. Η μετάβαση γίνεται μεν το 1974, αλλά η διαδικασία του εκδημοκρατισμού κρατά πολύ», προσθέτει η κυρία Γεωργιάδου.

Η Χρυσή Αυγή εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80 και τα πρώτα χρόνια ήταν μια κλειστή, περιθωριακή νεοναζι οργάνωση. Στον Τύπο της εποχής υπάρχουν περιστατικά που δηλώνουν τη σχέση της με την Αστυνομία, όμως η πιο εμβληματική τέτοια περίπτωση συνέβη τον Ιούνιο του 1998. Μέλη της Χρυσής Αυγής επιτέθηκαν και αποπειράθηκαν να σκοτώσουν τον φοιτητή τότε Δημήτρη Κουσουρή, έξω από τα δικαστήρια της Αθήνας. Μεταξύ των ροπαλοφόρων ήταν ο Αντώνης Ανδρουτσόπουλος, ο περίφημος «Περίανδρος», ανώτερο στέλεχος της οργάνωσης.

Παρότι καταζητούμενος για τρία κακούργηματα, ο «Περίανδρος» παρέμεινε για χρόνια ασύλληπτος, εξαιτίας των διασυνδέσεων που είχε η Χρυσή Αυγή με αξιωματικούς της ΕΛ.ΑΣ., όπως αναφέρεται σε απόρρητη έκθεση της Αστυνομίας τον Δεκέμβριο του 1999¹⁹. Μυστικοί αστυνομικοί είχαν αποκτήσει πρόσβαση σε τρία πρώην μέλη της οργάνωσης και μεταξύ των ευρημάτων αναφερόταν:

«Η Χρυσή Αυγή διατηρεί πολύ καλές σχέσεις και επαφές με εν ενεργεία και απόστρατους αξιωματικούς της ΕΛ.ΑΣ., αλλά και με απλούς αστυνομικούς. Στο παρελθόν, κατά τη διάρκεια των εποχών της 17ης Νοέμβρη, αλλά και άλλων εκδηλώσεων του αριστεριστικού και αναρχικού χώρου, η Αστυνομία τους προμήθευε με ασυρμάτους και κλομπς για να τους εντοπίζουν και να τους χτυπούν, εμφανιζόμενοι ως “αγανακτισμένοι πολίτες”. Συνομιλητές του “Περίανδρου” αναμένουν την άνοδο στην εξουσία της ΝΔ για να “πέσει στα μαλακά”. Τα περισσότερα μέλη της Χρυσής Αυγής οπλοφορούν παράνομα, προμηθευόμενα όπλα από βουλευτές (της ΝΔ) παρουσιαζόμενοι ως συνοδοί τους».

Η παραπάνω απόρρητη έκθεση δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Τα Νέα το 2004, σε μια εποχή που τίποτα δεν προμήνυε την καταιγίδα που θα ερχόταν λίγα χρόνια αργότερα.

Κάποια στιγμή την περίοδο 2015-2017, με την ηγεσία της Χρυσής Αυγής να δικάζεται στο Εφετείο της Αθήνας και το προσφυγικό να κορυφώνεται στην Ελλάδα, η καθηγήτρια Βασιλική Γεωργιάδου του Παντείου Πανεπιστημίου ήταν επικεφαλής μιας έρευνας με θέμα την ξενοφοβία.²⁰ Μεταξύ άλλων ευρημάτων, από την έρευνα προέκυψαν στοιχεία για εμπλοκή αστυνομικών σε βίαια επεισόδια.

«Βρήκαμε τέτοιου είδους περιστατικά, οι δράστες των οποίων ήταν όχι η Αστυνομία ως θεσμός, κι αυτή είναι μία παρατήρηση που θέλω να κάνω, αλλά συγκεκριμένοι αστυνομικοί. Συμμετείχαν σε βίαιες δράσεις πρωτίστως εναντίον μεταναστών,

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΑ «ΡΟΤΒΑΪΛΕΡ»

εν ώρα υπηρεσίας και μη», σημειώνει η κυρία Γεωργιάδου.²¹ «Αρα η βία υπάρχει, παράγεται βία από τους κύριους της Αστυνομίας. Αλλά πολύ περισσότερη βία παράγεται από τις οργανώσεις της ακροδεξιάς, όπου εκεί κυριαρχεί η Χρυσή Αυγή».

Υπουργός Προστασίας του Πολίτη την περίοδο της έρευνας της ομάδας Γεωργιάδου ήταν ο Νίκος Τόσκας. Ζητήσαμε σχολιασμό από τον ίδιο αναφορικά με τη σύνδεση της ακροδεξιάς με την Αστυνομία εκείνη την εποχή, χωρίς να λάβουμε κάποια απάντηση.

Την περίοδο 2009-2010 δημιουργήθηκαν στην ΕΛ.ΑΣ. δύο νέες μονάδες δικυκλής αστυνόμευσης, η ΔΕΛΤΑ και η ΔΙΑΣ. Αποστολή της πρώτης ήταν η καταστολή σε μηδενικό χρόνο μιας σειράς επιθέσεων που γίνονταν τότε σε αστυνομικά τμήματα, τράπεζες και εμπορικά καταστήματα στο κέντρο της Αθήνας. Η χρονικά πρώτη ίδρυση της ΔΕΛΤΑ συνέπεσε με τις πρώτες διαδηλώσεις κατά των μνημονίων και των πολιτικών λιτότητας, έτσι στην πράξη οι δικυκλιστές ανέλαβαν τη διάλυση πορείων και συναθροίσεων, πρωταγωνιστώντας συχνά σε βίαια περιστατικά.

Η Ομάδα ΔΙΑΣ δημιουργήθηκε λίγους μήνες αργότερα. Η φιλοσοφία ήταν διαφορετική. Αποστολή της ήταν η πρόληψη και αντιμετώπιση σκληρών εγκλημάτων στον δρόμο και τουλάχιστον το πρώτο διάστημα είχε δημιουργηθεί το προφίλ μιας μάχιμης υπηρεσίας που βρίσκεται κοντά στον πολίτη. Εμπνευστής και εκπαιδευτής των αστυνομικών που στελέχωσαν τις δύο παραπάνω ομάδες ήταν ο τότε ταξιαρχος Γιώργος Σταύρακας, ένας αμφιλεγόμενος αξιωματικός με στρατιωτική νοοτροπία, όπως τον περιγράφουν ως σήμερα ένστολοι σε μάχιμες υπηρεσίες στην Αθήνα. «Όταν στέλνεις τη ΔΕΛΤΑ σε μία ειρηνική πορεία, είναι σαν να αφήνεις ελεύθερο ένα ροτβάιλερ, εκπαιδευμένο, να επιτίθεται σε ένα πάρκο με μικρά παιδιά», είχε πει ο ίδιος.²²

Το 2015 η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ κατάργησε την Ομάδα ΔΕΛΤΑ, εξαιτίας των πολλών καταγγελιών άγριας καταστολής – η ομάδα επανιδρύθηκε με διαφορετικό όνομα το 2019 από τη Νέα Δημοκρατία. Στο μεταξύ, οι αστυνομικοί που στελέχωναν τη ΔΕΛΤΑ απορροφήθηκαν από τα ΜΑΤ και τη ΔΙΑΣ. «Όταν γίνεται ενσωμάτωση δύο μονάδων που έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά ή μία από την άλλη, τα οποία ανάγονται στην ψυχολογία και στην επιχειρησιακή τακτική, η αριθμητικά ισχυρότερη θα απορροφήσει την αριθμητικά υποδεέστερη. Με λίγα λόγια, η ΔΙΑΣ θα απορροφήσει την Ομάδα ΔΕΛΤΑ», είχε προβλέψει ο Σταύρακας.²³

Το μεγαλύτερο πρόβλημα, περιγράφουν ανώτεροι αξιωματικοί στην Αθήνα που ζήτησαν να μιλήσουν ανώνυμα, είναι ότι οι δύο παραπάνω αστυνομικές μονάδες πρώτης γραμμής στελεχώνονται έως σήμερα με ειδικούς φρουρούς, μια κατηγορία αστυνομικών που μπαίνουν στο σώμα με διαγωνισμούς-εξπρές, δηλαδή εκτός πανελληνίων εξετάσεων. Περισσότερα μόρια στους διαγωνισμούς κερδίζουν όσοι έχουν υπηρετήσει στις ειδικές δυνάμεις του Στρατού ή γνωρίζουν πολεμικές τέχνες.

Οι ίδιοι κρατούν όπλο μετά από εκπαίδευση μόλις τριών μηνών. Είναι αστυνομικοί νεαρής ηλικίας, οι οποίοι δεν νιώθουν κάποια ιδιαίτερη «υπηρεσιακή συγγένεια» με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους. Ειδικά τα τελευταία χρόνια υπάρχει ένα νήμα βίαιων περιστατικών, τα οποία επαναφέρουν με τον ίδιο δραματικό τρόπο κάθε φορά την εσωτερική συζήτηση στην ΕΛ.ΑΣ. για το εάν λειτουργούν αυτονομήμενες ή ακροδεξιές ομάδες στο Σώμα.

Τον Οκτώβριο του 2021, ειδικοί φρουροί της Ομάδας ΔΙΑΣ στην Αθήνα καταδίωξαν τρεις εφήβους Ρομά που επέβαιναν σε ένα κλεμμένο αυτοκίνητο. Η καταδίωξη έληξε με συνολικά 36 σφαίρες από την πλευρά των αστυνομικών κι έναν 18χρονο νεκρό. Τον Δεκέμβριο του 2022, αστυνομικοί της ΔΙΑΣ στη Θεσσαλονίκη καταδίωξαν έναν 16χρονο Ρομά, ο οποίος έφυγε από βενζιναδικο χωρίς να πληρώσει. Ακολούθησε καταδίωξη, με αποτέλεσμα ο ανήλικος να δεχτεί μία σφαίρα στο κεφάλι και να καταλήξει μετά από πολυήμερη καταστολή στη ΜΕΘ.

Και στις δύο περιπτώσεις, παρά τα όσα είπαν στις προανακριτικές τους καταθέσεις, προκύπτει ότι οι αστυνομικοί γνώριζαν πως οι ύποπτοι ήταν Ρομά. Δεν είναι το μοναδικό κοινό στοιχείο των δύο υποθέσεων, αντίθετα φαίνεται να υπάρχει ένα μοτίβο: Αστυνομικοί της ΔΙΑΣ καταδιώκουν υπόπτους για ήσσονος σημασίας αδίκημα, λειτουργούν χωρίς να ενημερώνουν το Κέντρο Επιχειρήσεων, πυροβολούν σε ευθεία βολή και όχι στον αέρα ή στα λάστιχα, και υποστηρίζουν ότι οι ύποπτοι προσπάθησαν να τους εμβολίσουν. Επιπλέον, και στις δύο περιπτώσεις οι πρώτες επίσημες ανακοινώσεις της ΕΛ.ΑΣ. λένε είτε ψέματα είτε τη μισή αλήθεια.²⁴

Τον Σεπτέμβριο του 2018, ο ΛΟΑΤΚΙ ακτιβιστής Ζακ Κωστόπουλος βρέθηκε για άγνωστο λόγο εγκλωβισμένος σε ένα κοσμηματοπωλείο στο κέντρο της Αθήνας. Ο ιδιοκτήτης του καταστήματος κι ένας μεσίτης με γραφείο στην ίδια γειτονιά τον ξυλοκόπησαν μέχρι θανάτου, σε δημόσια θέα.²⁵ Στο σημείο είχαν επίσης βρεθεί τέσσερις αστυνομικοί της Ομάδας ΔΙΑΣ, οι οποίοι φαίνονται σε ερασιτεχνικά βίντεο να χτυπούν και να ρίχνουν στο έδαφος τον Κωστόπουλο, προσπαθώντας να του περάσουν χειροπέδες.

Στην περίπτωση Κωστόπουλου, η πλευρά της οικογένειας του θύματος είχε ζητήσει την αναβάθμιση των κατηγοριών και την ανάδειξη ρατσιστικού κινήτρου στον τρόπο που ενήργησαν οι εμπλεκόμενοι. Και τα δύο αιτήματα απορρίφθηκαν. «Για να χειροπεδηθεί και να μη τραυματιστεί διερχόμενος πολίτης ή ο ίδιος, αυτή είναι η πρακτική. Σε όποιον αρέσει», είχε δηλώσει σε τηλεοπτικό σχολιασμό ο πρόεδρος της Ένωσης Αστυνομικών Υπαλλήλων Αττικής, Δημοσθένης Πάκος.²⁶

Δεν ήταν η πρώτη φορά που δηλώσεις συνδικαλιστών αστυνομικών προκαλούσαν αντιδράσεις. Καθώς στους αστυνομικούς στην Ελλάδα δεν επιτρέπεται να μιλούν δημόσια, και με δεδομένο ότι οι εκπρόσωποι Τύπου συνήθως μιλούν χωρίς να

²¹ Συνέντευξη με Β. Γεωργιάδου.

²² «Ποια είναι πραγματικά η Ομάδα ΔΕΛΤΑ που θέλει η κυβέρνηση να βγάλει ξανά στους δρόμους», VICE, 10.2.2016.

²³ Ό.π.

²⁴ «Πέντε εκπληκτικές ομοιότητες στις υποθέσεις Σαμπάνη και Φραγκούλη», News247.gr, 10.12.2022.

²⁵ «Δίκη για τον θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου: Ένοχοι οι δύο πολίτες και αθώοι οι αστυνομικοί, αποφάσισε εν μέσω έντασης το ΜΟΔ», ΑΠΕ-ΜΠΕ, 3.5.2022.

²⁶ Δελτίο ειδήσεων ANT1, 27.9.2018.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ2

«ΕΝΑ ΕΙΔΟΣ ΣΥΝΧΕΪΑΣ»

ΟΙ «ΑΓΑΝΑΚΤΙΣΜΕΝΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ» ΤΩΝ 90s

¹⁶ Τριμελές Εφετείο Κακούργημάτων Αθηνών, Απόφαση 2644/2020, σ. 8.574-8.579.

¹⁷ Ό.π.

¹⁸ Συνέντευξη με τη Β. Γεωργιάδου.

¹⁹ «Αστυνομικοί κάλυπταν τον “Περίανδρο”, Τα Νέα, 17.4.2004.

²⁰ Ερευνώντας την ξενοφοβία στην Ελλάδα, Έρευνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο-ΑΘΗΝΑ ΙΕΛ, 2017.

λένε τίποτα, οι τηλεοπτικές εκπομπές καλούν για σχολιασμό της επικαιρότητας συνδικαλιστές της ΕΛ.ΑΣ., οι οποίοι πολλές φορές εκφράζουν ρατσιστικό/αντιδραστικό λόγο. Η ηγεσία της Αστυνομίας το ανέχεται, καθώς οι τελευταίοι έχουν ισχυρά ερείσματα εντός του Σώματος κι επιπλέον λένε σε prime zone αυτά που επισήμως δεν είναι δυνατόν να ειπωθούν. Μέχρι τη στιγμή που η κατάσταση ξεφεύγει.

Τον Ιούνιο του 2021, ο συνδικαλιστής της ΕΛ.ΑΣ. Σταύρος Μπαλάσκας, ρωτήθηκε σε τηλεοπτική εκπομπή για μια υπόθεση γυναικοκτονίας που απασχολούσε έντονα εκείνη την περίοδο την επικαιρότητα. «Είναι βλάκας (σσ: ο κατηγορούμενος), διότι εκείνη τη στιγμή που σκότωσε τη γυναίκα του, εάν ήταν ατυχές γεγονός, μέσα στον θυμό του και μέσα στο ότι τα έχασε και τρελάθηκε, εάν έπαιρνε τηλέφωνο την Αστυνομία, δεν θα πήγαινε ούτε τέσσερα χρόνια φυλακή [...] Θα πήγαινε εν βρασμό ψυχής σε ενδοοικογενειακό καβγά, θα πήγαινε πέντε, έξι χρόνια φυλακή», σχολίασε.²⁷

Την ίδια μέρα ο Μπαλάσκας τέθηκε σε διαθεσιμότητα, ενώ από την Εισαγγελία της Αθήνας παραγγέλθηκε προκαταρκτική εξέταση, ώστε να διαπιστωθεί εάν οι δηλώσεις του στοιχειοθετούσαν «διέγερση σε διάπραξη αδικήματος» και «διασπορά ψευδών ειδήσεων». Λίγους μήνες αργότερα, ο ίδιος έκανε γνωστό με ανάρτηση στα κοινωνικά δίκτυα ότι η ποινική και πειθαρχική έρευνα σε βάρος του είχε τεθεί στο αρχείο. Έτσι, πολύ απλά, επέστρεψε ως σταθερός σχολιαστής σε πρωινές τηλεοπτικές εκπομπές.

Στις αρχές του 2013 ο Γιώργος Σταύρακας, ο πρώτος εκπαιδευτής των Ομάδων ΔΕΛΤΑ και ΔΙΑΣ, ήταν διευθυντής στη Σχολή Αξιωματικών της ΕΛ.ΑΣ. στην Αμυγδαλέζα. Η Αναστασία Τσουκαλά, καθηγήτρια Εγκληματολογίας στο Παρίσι και πρώην σύμβουλος στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, είχε προσκληθεί τότε στη Σχολή για να δώσει μια σειρά διαλέξεων με θέμα τον ρατσισμό και την ξενοφοβία.

«Κάποια στιγμή, ένας δόκιμος πήρε τον λόγο και είπε ότι διαφωνούσε με όσα έλεγα, συγκεκριμένα υπονοούσε ότι οι μετανάστες είναι κατώτεροι από τους Έλληνες. Του απάντησα ότι αυτό παρέπεμπε σε φασιστική ιδεολογία, την εφαρμογή της οποίας είδαμε στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Και τότε, απάντησε πολύ προκλητικά: “Μα, είμαστε φασίστες! Υπάρχει κάποιο πρόβλημα;” Οκτώ στους δέκα στην αίθουσα τον χειροκρότησαν, οι υπόλοιποι κρατούσαν επιδεικτικά τα χέρια σταυρωμένα», λέει η καθηγήτρια Τσουκαλά.²⁸

Η ίδια, αν και σοκαρισμένη, προσπάθησε να συνεχίσει τη συζήτηση. Είπε στους δόκιμους ότι θα πρέπει να εκτελέσουν τις εντολές της ιεραρχίας τους, όταν κληθούν να διαχειριστούν ένα περιστατικό με μετανάστες. «Απάντησαν ότι η ιεραρχία της Αστυνομίας απαρτίζεται από χαρτογιακάδες, τις εντολές των οποίων δεν πρόκειται να υπακούσουν, εάν δεν συμφωνούν με το περιεχόμενό τους».

«Στη συνέχεια επικαλέστηκα όσα η νομοθεσία ορίζει και τότε απάντησαν ότι θα πρέπει να ντρέπομαι, γιατί “όφειλα να γνωρίζω ότι ο Νόμος είναι μία κοινωνική κατασκευή”. Το τελευταίο μου επιχείρημα ήταν ο όρκος που είχαν δώσει, κάτι που τους προκάλεσε μεγάλη θυμηδία. Όπως είπαν, οι φασίστες δεν είναι χριστιανοί, αλλά παγανιστές, επομένως ο χριστιανικός όρκος δεν τους δεσμεύει».

Η παραπάνω συζήτηση στην αίθουσα της Σχολής Αξιωματικών διήρκεσε 45 λεπτά και έγινε παρουσία εκπαιδευτών, οι οποίοι σε καμία στιγμή δεν αντέδρασαν. Η καθηγήτρια Τσουκαλά ρώτησε τους δόκιμους, μετά από όλα αυτά, ποιο ήταν το σημείο αναφοράς τους. «Απάντησαν, μόνο η σημαία. Κάποιος είπε χαρακτηριστικά πως όταν βγαίνει για υπηρεσία, θέλει να βλέπει την ελληνική σημαία, γιατί πηγαίνει σε πόλεμο».

Η ίδια ανέφερε όλα τα παραπάνω στον τότε αρχηγό της ΕΛ.ΑΣ., ο οποίος διέταξε εσωτερική έρευνα. Αρκετούς μήνες αργότερα, το πόρισμα της έρευνας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν είχε διαπιστωθεί κάτι αξιόμημπο, επομένως το επεισόδιο στη Σχολή Αξιωματικών ήταν σαν να μη συνέβη. Δεν τιμωρήθηκε κανείς και εκείνοι οι δόκιμοι του επεισοδίου κάνουν σήμερα καριέρα στην Αστυνομία.

Η καθηγήτρια Αναστασία Τσουκαλά ήταν σύμβουλος του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, Χρήστου Παπουτσή, την περίοδο 2010-2012. «Στα τέλη του 2010, περπατώντας στο κέντρο της Αθήνας, συνειδητοποίησα ότι υπήρχαν αστυνομικοί της Ομάδας ΔΕΛΤΑ, οι οποίοι φορούσαν μαύρα κράνη, αντί για λευκά, όπως προβλέπεται. Διερεύνησα την υπόθεση και συνειδητοποίησα ότι επρόκειτο για θύλακες της Χρυσής Αυγής. Οι ίδιοι, επιπλέον, έφεραν στο πίσω μέρος του κράνους σύμβολα που παρέπεμπαν σαφώς σε φασιστική ιδεολογία», λέει η κυρία Τσουκαλά. «Το ανέφερα στην τότε ηγεσία της ΕΛ.ΑΣ. κι έγινε έρευνα, το αποτέλεσμα της οποίας αγνώω».

Ο Φοίβος Συμεωνίδης, μέλος της ομάδας του Manifesto στην Αθήνα, που κάνει δημοσιογραφία για το δημόσιο συμφέρον, ερευνά τα τελευταία χρόνια τα σύμβολα μίσους που φέρουν παράνομα στις στολές τους Έλληνες αστυνομικοί, λιμενικοί και στρατιωτικοί.²⁹ Το αρχείο του περιλαμβάνει δεκάδες φωτογραφίες που έχουν συλλεχθεί από το 2016 έως σήμερα, κυρίως από ανοιχτές πηγές και προφίλ σε κοινωνικά δίκτυα και φόρουμ.

Από την έρευνα προκύπτει ότι τα περισσότερα σύμβολα στις στολές των Ελλήνων αστυνομικών παραπέμπουν σε online

27 Εκπομπή «Κοινωνία Ήρα Mega», Mega, 18.6.2021.

28 Συνέντευξη με την Α. Τσουκαλά.

29 Τιμωροί και τσοπανόκυλα: Τα σύγχρονα ακροδεξιά σύμβολα στις στολές της ΕΛ.ΑΣ., Manifesto, 8.12.2022.

por υποκουλτούρες και συνδέονται κυρίως με την αμερικανική ακροδεξιά, την ισλαμοφοβία εντός του αμερικανικού στρατού και την αντίδραση των ενστόλων στις ΗΠΑ απέναντι στο κίνημα Black Lives Matter.

«Η πρώτη κατηγορία αφορά την ομερτά ή την αλληλεγγύη μεταξύ των αστυνομικών. Δηλώνεται με τη λεγόμενη “thin blue line” («λεπτή μπλε γραμμή»), ένα από τα πιο γνωστά ακροδεξιά σύμβολα τα τελευταία χρόνια σε όλο τον κόσμο. Συμβολίζει την Αστυνομία που δεν επιτρέπει στην κοινωνία να πέσει στο χάος. Κατ’ άλλους συμβολίζει το μπλε τείχος της σιωπής, δηλαδή την ομερτά μεταξύ των αστυνομικών» εξηγεί ο Φ. Συμεωνίδης.³⁰

Στην ελληνική εκδοχή της, η «λεπτή μπλε γραμμή» υπάρχει στις στολές των Ελλήνων αστυνομικών ως μία από τις ρίγες της ελληνικής σημαίας, δηλαδή παραποιώντας την. Με τον ίδιο τρόπο τοποθετείται στην αμερικανική σημαία – πάντως στις ΗΠΑ υπάρχουν αστυνομικά τμήματα που έχουν απαγορεύσει τη χρήση της, εξαιτίας των ακροδεξιών συμβολισμών της.³¹

Η δεύτερη μεγάλη κατηγορία συμβόλων στις στολές των Ελλήνων αστυνομικών είναι ο λεγόμενος «Τιμωρός» και οι παραλλαγές του. Προέρχεται από τον Punisher («Τιμωρό»), έναν ήρωα της Marvel. Σύμφωνα με το κόμικ, ένας πρώην Αμερικανός πεζοναύτης επιστρέφει από το Αφγανιστάν και παίρνει τον νόμο στα χέρια του, ώστε να εκδικηθεί για την εξόντωση της οικογένειάς του από το παρακράτος και τη μαφία.

«Το ενδιαφέρον είναι ότι ο “Τιμωρός” στα κόμικς δεν είναι ακροδεξιός, ωστόσο το σύμβολο έγινε τόσο συνώνυμο με την ακροδεξιά, ώστε ένας από τους δημιουργούς του ζήτησε από τον κόσμο να το επανα-οικειοποιηθεί και συνεργάστηκε με ακτιβιστές του Black Lives Matter, ενώ η Marvel αναθεώρησε και αντικατέστησε το σύμβολο στα κόμικς της»³², λέει ο Φ. Συμεωνίδης.

Ο ίδιος κατέγραψε, επίσης, στις στολές των Ελλήνων αστυνομικών σύμβολα με τη λέξη «άπιστος» ή τη φράση «Είμαι ο άπιστος για τον οποίο σε είχαν προειδοποιήσει, δεν έρχομαι για να φέρω την ειρήνη, μα το ξίφος», που χρησιμοποιήθηκαν από Αμερικανούς πεζοναύτες στο Αφγανιστάν και ιστορικά φέρεται να προέρχονται από την εποχή των Κου Κλουξ Κλαν. Συναντάται, επίσης, η φράση «Καλύτερα να με δικάσουν δώδεκα, παρά να με κουβαλήσουν έξι», η οποία είναι πολύ διαδεδομένη μεταξύ διεφθαρμένων αστυνομικών και δηλώνει ότι είναι προτιμότερο να δικαστεί κάποιος που έχει παρανομήσει, παρά να καταλήξει νεκρός από τους «κακούς».

Αρχαιοελληνικά κράνη, η γνωστή φράση «Μολών Λαβέ», σιδηροροθιές και περικεφαλαίες θεωρούνται μάλλον συμβατικά σύμβολα, ραμμένα στις στολές των Ελλήνων αστυνομικών. Τα περισσότερα από αυτά εμφανίζονται συχνότερα στις Ομάδες ΔΙΑΣ και ΔΕΛΤΑ (σήμερα ΔΡΑΣΗ). Λιγότερες φορές εντοπίζονται σε στολές αστυνομικών των ΜΑΤ, ενώ το ίδιο κάνουν επίσης συνοριοφύλακες στα νησιά και στον Έβρο.

Το πρόβλημα είναι ότι οι αστυνομικοί ποστάρουν οι ίδιοι τις φωτογραφίες στα σόσιαλ μίντια, γεγονός που αποκαλύπτει το εύρος της διείσδυσης των ακροδεξιών ιδεών στο Σώμα και επίσης τη βεβαιότητα ότι δεν θα ελεγχθούν από την ηγεσία τους. «Όσον αφορά τα σχόλια κάτω από τις φωτογραφίες, υπάρχουν οι πιο ψύχραιμοι, συνήθως μεγαλύτεροι σε ηλικία αστυνομικοί, που λένε, “Παιδιά τι κάνετε, αυτό είναι παραποίηση στολής”», εξηγεί ο ερευνητής Φ. Συμεωνίδης. «Όμως, τα περισσότερα σχόλια είναι επιδοκιμασίες, στο στυλ “Πω, πω, τι ωραίοι που είσαι σήμερα! Περνάς και σεΐεται ο Έβρος”».

Σε έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη (Ιούνιος 2022)³³ σημειώνεται ότι την προηγούμενη χρονιά είχαν υποβληθεί 308 καταγγελίες για περιστατικά αυθαιρεσίας, τα οποία στη συντριπτική τους πλειονότητα είχαν ως αρνητικούς πρωταγωνιστές αστυνομικούς υπαλλήλους. Οι 40 από τις παραπάνω υποθέσεις αφορούσαν ρατσιστικό κίνητρο ή διάκριση, μάλιστα στην έκθεση γίνεται ειδική αναφορά στη «στοχοποίηση νεαρών και ανήλικων πολιτών, καθώς και άλλων ευάλωτων ομάδων, λόγω εθνικής, εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής».

«Πρόκειται για 40 περιστατικά, στα οποία περιγράφεται συμπεριφορά αστυνομικών που ενδέχεται να υποκρύπτει ρατσιστικό κίνητρο ή διάκριση, η οποία μπορεί να συνδέεται και με ελέγχους στον δρόμο ή στο αεροδρόμιο, εξευτελιστική ή βάνουσα συμπεριφορά, ακόμη και χρήση πυροβόλου όπλου», εξήγησε ο Συνήγορος του Πολίτη, Ανδρέας Ποττάκης, απαντώντας σε γραπτά ερωτήματα.³⁴ Η ΕΛ.ΑΣ. δεν είχε ολοκληρώσει τον εσωτερικό έλεγχο στις περισσότερες από τις παραπάνω υποθέσεις, ώστε να αξιολογηθεί από τον Συνήγορο η πληρότητα κάθε πορίσματος.

«Οι υποθέσεις που έχουν ολοκληρωθεί έως τώρα (σσ: 27.11.2022), τείνουν να εμφανίζουν ελλιπή διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου από την ΕΛ.ΑΣ. Οι εσωτερικές έρευνες της Αστυνομίας, δηλαδή, εστιάζουν στον νομότυπο χαρακτήρα των λοιπών ζητημάτων που άπτονται της προσωπικής ελευθερίας, της σωματικής ακεραιότητας κλπ., χωρίς να έχει εμπεδωθεί η αντίληψη ότι τα ρατσιστικά στερεότυπα και οι κάθε είδους διακρίσεις είναι εξίσου σοβαρά και ερευνητέα ζητήματα», εξήγησε ο κ. Ποττάκης.

30 Συνέντευξη με τον Φ. Συμεωνίδη.

31 “Police chief bans ‘Thin Blue Line’ imagery, says it’s been ‘co-opted’ by extremists”, NBC News, 30.1.2021.

32 “Marvel has replaced The Punisher’s controversial logo”, creativebloq.com, 23.3.2020.

33 ΕΜΗΔΙΠΑ, «Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας για το 2021», Ιούνιος 2022.

34 Συνέντευξη με τον Α. Ποττάκη.

**«ΕΙΜΑΣΤΕ
ΦΑΣΙΣΤΕΣ!
ΥΠΑΡΧΕΙ
ΠΡΟΒΛΗΜΑ ;»**

**«ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΝΑ
ΜΕ ΔΙΚΑΣΟΥΝ 12,
ΠΑΡΑ ΝΑ ΜΕ
ΚΟΥΒΑΛΗΣΟΥΝ ΕΞΙ»**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 GOOD PRACTICES

**Ο «ΤΙΜΩΡΟΣ»
ΣΤΑ ΚΡΑΝΗ**

Ο Συνήγορος του Πολίτη είπε ότι οι πειθαρχικές έρευνες της ΕΛ.ΑΣ. για το 2021 δεν είχαν εισφέρει στοιχεία για την ύπαρξη οργανωμένων ακροδεξιών ομάδων στους κόλπους του Σώματος, με εξαίρεση την περίπτωση μιας προβληματικής έρευνας για ρητορική μίσους, συγκεκριμένα για αναρτήσεις βίαιου και ρατσιστικού προφίλ από ομάδα αστυνομικών, σε διαδοχικά προφίλ σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης.

«Το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη αρχειοθέτησε την πειθαρχική έρευνα, παρά την έλλειψη της κατά νόμο ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας για την απόκλιση από το πόρισμα του Συνηγόρου, όπως επισημάναμε στην έκθεση του Εθνικού Μηχανισμού το 2021», ανέφερε στην απάντησή του ο κ. Ποττάκης. Και πρόσθεσε: «Γενικότερο προβληματισμό προκαλούν οι αναφορές για πρακτικές που επαναλαμβάνονται, λ.χ. κατά την αντιμετώπιση επεισοδίων, προσαγωγή υπόπτων, ελέγχους ή/και επαναπροωθήσεις παράτυπων μεταναστών, ως προς τη διαμόρφωση νοοτροπίας και εσωτερικής κουλτούρας στα σώματα ασφαλείας, που συχνά δεν συνάδει με τους όρους νομιμότητας, αναγκαιότητας και αναλογικότητας σε ένα κράτος δικαίου».

Η τελευταία ερώτηση αφορούσε τις δυσλειτουργίες επί της πειθαρχικής διαδικασίας στην Αστυνομία, κάτι που επισημαίνεται στην παραπάνω έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη. Τι σημαίνει αυτό πρακτικά για τον τρόπο διερεύνησης των καταγγελλόμενων υποθέσεων ειδικά από την ΕΛ.ΑΣ.;

«Στην πράξη, αν ο αξιωματικός της ΕΛ.ΑΣ. που επιλαμβάνεται μιας εσωτερικής έρευνας, λ.χ. παραλείπει να εντοπίσει και να καλέσει σε κατάθεση τρίτους αυτόπτες μάρτυρες ή και τα ίδια τα θύματα, στηρίζεται αποκλειστικά στις καταθέσεις των αστυνομικών και δη των εμπλεκόμενων στην πειθαρχική διαδικασία, δεν εντοπίζει βιντεοληπτικό υλικό, παραλείπει να αξιολογήσει ιατρικά ευρήματα σε περίπτωση τραυματισμών ή να αιτιολογήσει το αναγκαίο μέτρο βίας, τότε το αποτέλεσμα της έρευνάς του θα είναι μονομερές και ελλιπές, πλήττοντας την ίδια την αξιοπιστία της ΕΛ.ΑΣ.», σημείωσε ο κ. Ποττάκης. «Στην περίπτωση ειδικά του ρατσιστικού κινήτρου ή διάκρισης, ο Συνήγορος του Πολίτη ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης στις ετήσιες εκθέσεις του επισημαίνει, σύμφωνα με τα κριτήρια της νομολογίας του ΕΔΔΑ, ως συνήθη παράλειψη, ότι δεν διερευνάται αν υπάρχουν παρόμοια με το καταγγελλόμενο περιστατικά ούτε αν υπάρχουν τυχόν σχετικές καταγγελίες από τον υπηρεσιακό φάκελο των εμπλεκόμενων», συμπλήρωσε ο ίδιος.

Από την έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για το 2022³⁵ προκύπτει ότι η μη διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου συνεχίζει να απασχολεί την ανεξάρτητη αρχή. Μεταξύ άλλων, γίνεται αναφορά σε μια υπόθεση στη Σαλαμίνα. Δύο Πακιστανοί εργάτες προσπάθησαν επανειλημμένα να καταγγείλουν στην αστυνομία επιθέσεις και τραυματισμούς τους από γνωστά μέλη της Χρυσής Αυγής. «Εντούτοις, και επειδή οι προσπάθειές τους αυτές απέβησαν άκαρπες, καθώς την πρώτη φορά, αφού λοιδορήθηκαν από τους αστυνομικούς, τους ζητήθηκε να επανέλθουν, εφόσον βρουν τα ακριβή στοιχεία, όπως και την κατοικία του δράστη, ενώ τη δεύτερη, αφού πρώτα αναπέμπονταν μεταξύ του Α.Τ. και του Τ.Α. για λόγους μιας αδιευκρίνιστης αρμοδιότητας, τους ζητήθηκε να καταβάλουν, ως μη όφειλαν, σχετικό παράβολο», σημειώνεται στην έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη.

Οι δύο Πακιστανοί κατήγγειλαν την επίθεση στο Τμήμα Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας στη ΓΑΔΑ. Το γεγονός αυτό πυροδότησε νέα επίθεση από τους καταγγελλόμενους δράστες. «Αφού το φερόμενο θύμα μετέβη εκ νέου στην αστυνομία, μέσα σε λίγα λεπτά αφίχθηκαν στην ίδια υπηρεσία και οι δράστες, οι οποίοι γνώριζαν τόσο για τη μετάβασή του, όσο και για τη βούλησή του να τους καταγγείλει, καθώς και για το περιεχόμενο της καταγγελίας του, δεδομένων των απειλών που εκτόξευσαν εναντίον του, απειλώντας ότι θα τον μηνύσουν για συκοφαντική δυσφήμιση [...]».

«Μετά από ενάμιση περίπου μήνα από το εν λόγω περιστατικό, κι ενώ το φερόμενο ως θύμα είχε βγει από το σπίτι του προκειμένου να πετάξει τα σκουπίδια, υπέστη έλεγχο στοιχείων από δύο εποχούμενους αστυνομικούς, ο οποίος οδήγησε στην προσαγωγή του, παρόλο που ανταποκρίθηκε στο σχετικό αστυνομικό αίτημα, επιδεικνύοντας τα νομιμοποιητικά του έγγραφα [...] Αποχωρώντας από το τμήμα, το φερόμενο θύμα διασταυρώθηκε με περιπολικό, ο συνοδηγός του οποίου τον έβρισε σκαιότατα, ενώ, σύμφωνα με την καταγγελία του, οι βρισιές αυτές συνδέονταν με το γεγονός της μήνυσης που υπέβαλε στη ΓΑΔΑ», σημειώνεται στην ίδια έκθεση.

Η διερεύνηση περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας ανατέθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη, δηλαδή εκτός ΕΛ.ΑΣ., το 2016, ωστόσο ήδη από το 2011 είχε προβλεφθεί η σύσταση ειδικού γραφείου για την εξέταση των καταγγελιών, το οποίο υπαγόταν απευθείας στον υπουργό Προστασίας του Πολίτη. Το συγκεκριμένο γραφείο δεν λειτούργησε ποτέ, παρά τα πολλά περιστατικά αστυνομικής βίας και τις καταδίκες της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Το 2019 ο Συνήγορος του Πολίτη έκανε έναν απολογισμό τριετίας. Μεταξύ των βασικών συμπερασμάτων ήταν η εσφαλμένη

αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων από τους αστυνομικούς που έκαναν τις πειθαρχικές έρευνες και φυσικά η μεροληψία που επιδείκνυαν απέναντι στους συναδέλφους τους. Με βάση τα παραπάνω, έγιναν συγκεκριμένες προτάσεις, χωρίς όμως κάποιο πρακτικό αντίκρισμα.

Τον Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς, λίγο καιρό μετά τη νίκη της Νέας Δημοκρατίας στις εκλογές, ο τότε υπουργός Προστασίας του Πολίτη, Μιχάλης Χρυσοχοϊδης, ανέθεσε στον καθηγητή Συνταγματικού Δικαίου Νίκο Αλιβιζάτο τη σύσταση μιας ανεξάρτητης επιτροπής, τα μέλη της οποίας θα εξέταζαν κατά πόσο η ΕΛ.ΑΣ. συμμορφώνεται με τις υποδείξεις του Συνηγόρου του Πολίτη.

Η επιτροπή συμφωνήθηκε να συνεδριάζει μία φορά τον μήνα, έχοντας στο ενδιάμεσο μελετήσει δειγματοληπτικά φακέλους πειθαρχικών ελέγχων της ΕΛ.ΑΣ. Ωστόσο, συνεδρίασε μόλις τρεις φορές. Έπειτα, συνέταξε ένα πόρισμα τον Μάιο του 2020 (δεν το υπογράφουν οι δύο αξιωματικοί της ΕΛ.ΑΣ. που ήταν μέλη της επιτροπής) και ευχήθηκε στον υπουργό κ. Χρυσοχοϊδη «καλή επιτυχία στο δύσκολο έργο που είχε αναλάβει».³⁶

Ο καθηγητής Αλιβιζάτος είχε δεχτεί κριτική για το γεγονός ότι υπερέβη τις αρμοδιότητες που του είχαν ανατεθεί, εξετάζοντας το περιεχόμενο των φακέλων, επομένως παραβιάζοντας την αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη. Τα συμπεράσματα της επιτροπής του διατυπώθηκαν ως εξής:

1. Απροθυμία των ανακριτικών οργάνων της ΕΛ.ΑΣ. να συνεργαστούν με τον Συνήγορο του Πολίτη. Επισημαίνεται ιδίως η μη λήψη καταθέσεων από κρίσιμους μάρτυρες, η μη υποβολή καιρίων ερωτήσεων και η παράλειψη της εξέτασης των ιατρών που επιλήφθηκαν των υποθέσεων.
2. Μεροληψία των ανακριτικών αστυνομικών οργάνων, η οποία εκδηλώνεται με την κατά σύστημα αποδοχή εντυπωσιακά «όμοιων» καταθέσεων από τους εμπλεκόμενους αστυνομικούς και την απόδοση πολύ μεγαλύτερης βαρύτητας στις μαρτυρικές καταθέσεις των τελευταίων, σε σύγκριση με τις καταθέσεις πολιτών, χωρίς αυτό να δικαιολογείται.
3. Συστηματική καθυστέρηση στην υποβολή εγγράφων που ζητεί ο Συνήγορος.
4. Μη συμμόρφωση προς τα πορίσματα του Συνηγόρου, με αποτέλεσμα να αναπέμπονται υποθέσεις στην ΕΛ.ΑΣ. για περαιτέρω έρευνα. Έτσι, επί των 20 υποθέσεων που μελετήθηκαν από τα μέλη της επιτροπής μας, υπήρξαν δέκα αναπομπές. Ακόμη ενδεικτικότερα, δεύτερη αναπομπή σημειώθηκε σε πέντε περιπτώσεις, δηλαδή στο 25% του συνόλου.
5. Πλημμελής αιτιολογία των αποφάσεων των πειθαρχικών οργάνων της ΕΛ.ΑΣ., ιδίως στο πεδίο της έρευνας του ρατσιστικού κινήτρου.

Απευθύνουμε γραπτό αίτημα στον τέως Υπουργό Προστασίας του Πολίτη (2021-2023) Τάκη Θεοδωρικάκο, η θητεία του οποίου ακολούθησε το πόρισμα Αλιβιζάτου. Ρωτήσαμε για την ύπαρξη ακροδεξιών στοιχείων ή οργανωμένων ομάδων εντός της ΕΛ.ΑΣ. Έως τη συγγραφή της έρευνας, ο κ. Θεοδωρικάκος δεν είχε απαντήσει.

«ΚΑΨΤΕ ΤΟΥΣ»

Νεοναζι από την Ελλάδα και το εξωτερικό καλούν σε συγκέντρωση στην Αθήνα την 1η Νοεμβρίου κάθε χρόνο, στην επέτειο της δολοφονίας δύο μελών της Χρυσής Αυγής το 2013 στο Νέο Ηράκλειο. Ο συντονισμός παραφάδων της οργάνωσης και αυτόνομων πυρήνων ακροδεξιών εξτρεμιστών γίνεται σε κανάλια στο Telegram.³⁷

Το 2023 η αστυνομία είχε απαγορεύσει την ακροδεξιά συνάντηση στην Αθήνα, το ίδιο και τις αντιφασιστικές συγκεντρώσεις που είχαν προγραμματιστεί την ίδια μέρα. Λίγες δεκάδες νεοναζι συγκεντρώθηκαν, πάντως, το προηγούμενο βράδυ στο Νέο Ηράκλειο κρατώντας πανό της Proratria, μιας οργάνωσης που αντιγράφει τη ΧΑ και αναφέρεται σε απόρρητες εκθέσεις της αστυνομίας για τον ακροδεξιό εξτρεμισμό.

Το βράδυ των αντισυγκεντρώσεων, ομάδα νεοναζι επιτέθηκε σε αντιφασίστες στον σταθμό του ΗΣΑΠ στο Μοναστηράκι. Τραυμάτισαν ανθρώπους και ένας από τους νεοναζι άδειασε ένα μπιτόνι μέσα στο βαγόνι. Οι υπόλοιποι γύρω του φώναζαν: «Κάψτε τους». Η αστυνομία κατηγορείται ότι δεν απέτρεψε την επίθεση των ακροδεξιών, η οποία φέρεται να έγινε υπό την ανοχή των δυνάμεων των ΜΑΤ που βρισκόταν στο σημείο³⁸ – μεταξύ των συλληφθέντων ήταν και θύματα της επίθεσης.

Σύμφωνα με την αστυνομία, το μπιτόνι «δεν μύριζε εύφλεκτο υγρό» και θα σταλεί για εξέταση στα εγκληματολογικά εργαστήρια.³⁹

35 ΕΜΗΔΙΠΑ, Ετήσια Έκθεση 2022, Οκτώβριος 2023.

36 Επιστολή Ν.Κ. Αλιβιζάτου προς Μ. Χρυσοχοϊδη, 4.5.2020.

37 Πώς οργανώθηκε το ραντεβού των νεοναζι στην Αθήνα, News247, 4.11.2023.

38 «Τα ΜΑΤ άφηναν ανενόχλητους τους φασίστες να επιτίθενται στο Μοναστηράκι», Εφημερίδα των Συντακτών, 3.11.2023.

39 Ενημερωτικό σημείωμα Κρατικής Ασφάλειας/ΓΑΔΑ, 1.11.2023.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

&

ΑΚΡΟΔΕΞΙΑ

Η ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα, οι εστίες της Ακροδεξιάς στην Αστυνομία έλκουν την καταγωγή τους από τη μετεμφυλιακή περιπέτεια, παρέμεναν όμως στην αφάνεια μέχρι πριν από λίγα χρόνια, ίσως επειδή κατά κάποιο τρόπο θεωρούνταν αναμενόμενες. Η σχετική συζήτηση ήρθε στην επικαιρότητα με αφορμή τη δίκη της Χρυσής Αυγής, όπου υπήρξαν ισχυρές ενδείξεις συνενοχής αστυνομικών στα εγκλήματα που δικάζονταν. Ανεξάρτητα, όμως, από τη συγκεκριμένη συγκυρία, είναι γεγονός ότι ήδη και πριν από τα γεγονότα αυτά είχε παρατηρηθεί ένταση της ευαισθησίας της κοινής γνώμης, ιδίως με αφορμή περιστατικά αστυνομικής συνενοχής σε ρατσιστική βία καθώς και με καταγγελίες μη κυβερνητικών οργανώσεων για πολλαπλές ενδείξεις ακροδεξιών διασυνδέσεων στον λόγο και στις πρακτικές αστυνομικών οργάνων. Αναγκασμένες να ανταποκριθούν στην ευαισθησία αυτή, οι κυβερνήσεις προχώρησαν σε εκσυγχρονισμό των πειθαρχικών διαδικασιών, του οποίου όμως τα πρακτικά αποτελέσματα απομένει ακόμη να αποδειχθούν.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Η προϊστορία, η εξέλιξη και η σημερινή έκταση της ακροδεξιάς διείσδυσης στην ΕΛΑΣ αποτελούν αντικείμενο περισσότερο μιας ιστορικής μελέτης. Παραμένει, ωστόσο, στην επικαιρότητα η αναζήτηση των εγγενών και συγκυριακών παραγόντων που συνθέτουν στην εδραίωση και τη διατήρηση αυτής της διείσδυσης, πρωτίστως υπό το πρίσμα της αντιμετώπισης του φαινομένου προκειμένου να μην εκτραχυνθεί στο άμεσο μέλλον. Χρήσιμα, προς την κατεύθυνση αυτή, είναι τα εξής:

- Η αναζήτηση πραγματολογικών δεδομένων που τεκμηριώνουν τη συλλογική ανάμνηση της ακροδεξιάς διείσδυσης από το 1974 μέχρι την εκλογική άνοδο της Χρυσής Αυγής, καθώς και τις εμφανείς ή αφανείς επαφές της Χρυσής Αυγής ή ομοειδών οργανώσεων με στελέχη της ΕΛΑΣ.
- Ενδείξεις για μεμονωμένες περιπτώσεις ή σταθερή ροή ακροδεξιάς διείσδυσης και οργάνωσης και αντίστοιχα τεκμήρια με έμφαση σε στοιχεία από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- Στοιχεία για εκλεκτικές συγγένειες (συνεργασία ή ανοχή) ειδικών μονάδων της ΕΛΑΣ με οργανωμένες ακροδεξιές ομάδες.
- Στοιχεία εκλογικής συμπεριφοράς.
- Ενδείξεις μισαλλόδοξης ρητορικής ή ακροδεξιών διασυνδέσεων στη δράση συνδικαλιστικών οργάνων των αστυνομικών.
- Στοιχεία από τη μετέπειτα υπηρεσιακή εξέλιξη ή εμπλοκή αστυνομικών που είχαν αποσπαστεί στη Χρυσή Αυγή (όταν ήταν κοινοβουλευτικό κόμμα) ή στην προσωπική ασφάλεια βουλευτών της, καθώς και από τη μετέπειτα υπηρεσιακή εξέλιξη αστυνομικών που είχαν αντιμετωπίσει πειθαρχικό έλεγχο (ακόμη και με αρνητικό αποτέλεσμα) για μισαλλόδοξες εκδηλώσεις ή περιστατικά ρατσιστικής βίας – στοιχεία ίσως δυσεύρετα λόγω προσωπικών δεδομένων.
- Ενδείξεις ακροδεξιάς προδιάθεσης σε πρακτικά προανακριτικών πράξεων ή σε κείμενα σχετικών υπηρεσιακών πορισμάτων.
- Έλεγχος περιστατικών μεροληψίας κατά την πειθαρχική διερεύνηση καταγγελιών.

Ακόμη περισσότερο χρήσιμη, καθώς μπορεί να μετουσιωθεί σε προτάσεις αντιμετώπισης, είναι η ανάλυση των διαδικασιών πρόσληψης και εκπαίδευσης αστυνομικών, ιδίως σε σχέση με τη διερεύνηση μισαλλόδοξης προδιάθεσης των υποψηφίων ή συναφούς προηγούμενης δράσης τους και την αντίστοιχη ενημέρωση των εκπαιδευόμενων, καθώς και η ανάλυση των πάγιων υπηρεσιακών επιχειρησιακών εντολών, ιδίως σε σχέση με τυχόν ειδικές αναφορές στον εθνασμό της ετερότητας και στην αποφυγή μισαλλόδοξων ή ρατσιστικών εκδηλώσεων.

Σε σχέση με τις αντιλήψεις και τις πρακτικές αξιωματούχων και χαμηλόβαθμων στελεχών της ΕΛΑΣ, μπορούν να αναζητηθούν περιπτώσεις χρήσης ναζιστικών ή συναφών συμβόλων και της αντίστοιχης ρητορικής, εντός ή εκτός υπηρεσίας, και γενικότερα η απόκλιση ανάμεσα στην επίσημη/δημόσια ρητορική και τις αφανείς υπηρεσιακές δράσεις όπως η διαχείριση συγκρούσεων ή η διενέργεια ανακρίσεων. Από τον σχετικό δημόσιο λόγο, ιδίως των συνδικαλιστικών εκπροσώπων, θα μπορούσαν να αντληθούν συμπεράσματα για τις πεποιθήσεις σχετικά με το κατά πόσον η πρόοδος σε ακροδεξιές ομάδες αποτελεί συνταγματικό δικαίωμα ή υπηρεσιακό παράπτωμα, κατά πόσον οι εμφορούμενοι από τέτοιες αντιλήψεις δικαιούνται να εκδηλώνονται εμφανώς ή πρέπει να κρύβονται. Σε πιο υπηρεσιακό επίπεδο, σημασία έχουν οι πρακτικές υπηρεσιακής ενημέρωσης και σχεδιασμού εν όψει συγκεκριμένων δράσεων (λ.χ. συναθροίσεις), ειδικά σε σχέση με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η υπηρεσία θα καλύψει τυχόν υπερβάσεις αν ανακύψει θέμα ποινικών ή πειθαρχικών ευθυνών για αδικαιολόγητη βία ή για πράξεις με ρατσιστικό κίνητρο, και αντίστοιχα οι αντιλήψεις των ίδιων των αστυνομικών σχετικά με το κατά πόσον δικαιούνται να παραβιάζουν κατά περίπτωση τις πάγιες υπηρεσιακές εντολές σχετικά με τις προϋποθέσεις και τα νόμιμα όρια της άσκησης βίας, κατά πόσον υπάρχει άτυπη εγγύηση υπηρεσιακής συγκάλυψης και μέχρι ποιο σημείο θα μπορούσε να φτάσει. Σε σχέση με τις συνέπειες της αστυνομικής δράσης, θα αξιόζε να διερευνηθεί ενδεχόμενη εντύπωση ιδιαίτερης αυστηρότητας ή ανεκτικότητας και προσδοκία συναδελφικής αλληλεγγύης κατά τις διαδικασίες πειθαρχικής ή δικαστικής διερεύνησης καταγγελιών για αδικαιολόγητη βία ή για πράξεις με ρατσιστικό κίνητρο.

Τέλος, σε σχέση με τυχόν επιδράσεις εξωγενών συνθηκών, θα μπορούσαν να συνεκτιμηθούν ζητήματα όπως η μεταναστευτική κρίση, οι πραγματικές ή φαντασιακές εξάρσεις εγκληματικότητας, κοινωνικές διαμαρτυρίες ή κινητοποιήσεις και άλλα γεγονότα ή συγκυριακές εξελίξεις που θα μπορούσαν να οξύνουν τον κίνδυνο εμφάνισης νεοφασιστικών τάσεων. Αντίστοιχα, διατηρούν τη σημασία τους οι επιπτώσεις των κυβερνητικών μεταβολών, και ειδικότερα των εναλλαγών της πολιτικής ρητορικής για θέματα ασφάλειας στις τρέχουσες υπηρεσιακές εντολές. Τέλος, σημαντικός εξωγενής παράγοντας είναι οι εναλλασσόμενες προτεραιότητες της κοινής γνώμης, όπως αυτές υποδηλώνονται από τα μέσα ενημέρωσης. Σαφής και αδιαμφισβήτητη, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, είναι η ανάγκη για ειλικρινή (και όχι προσχηματική) προσαρμογή στα διεθνή δεδομένα της προστασίας δικαιωμάτων καθώς και η συνειδητοποίηση αυτής της ανάγκης όχι μόνο σε πολιτικό επίπεδο, αλλά ακόμη και από κάθε μεμονωμένο στέλεχος της αστυνομίας.

Σε κάθε περίπτωση, το γεγονός ότι πρόσφατα η ακροδεξιά διείσδυση, έστω και λόγω συγκυριών, έχει καταστεί κατανοητή στους πάντες, με αποτέλεσμα κάποιες, υποτυπώδεις έστω, κινήσεις για την εξάρθρωσή της, αφήνει κάποιο περιθώριο αισιοδοξίας.

ΘΕΣΜΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Τα θεσμικά εργαλεία για την αντιμετώπιση της διείσδυσης και των συνακόλουθων εκτροπών στην αστυνομική συμπεριφορά μπορούν να διακριθούν σε δύο βασικές κατηγορίες: πρόληψη και καταστολή.

Πρόληψη αποτελεί η μέριμνα για την εκπαίδευση των αστυνομικών καθώς και για την εκπόνηση σύγχρονων οδηγιών και επιχειρησιακών πρωτοκόλλων, υπεράνω όλων αυτών όμως η μελέτη των νοοτροπιών και πρακτικών που διευκόλυναν αυτή τη διείσδυση και αντίστοιχα δυσχεραίνουν την αντιμετώπισή της, προκειμένου να καταστεί εφικτός ένας μακροπρόθεσμος σχεδιασμός αντιμετώπισης.

Καταστολή αποτελεί η μέριμνα για την εδραίωση μηχανισμών ελέγχου της αστυνομικής αυθαιρεσίας. Ζητούμενα στον τομέα αυτόν αποτελούν κατά κύριο λόγο η υπηρεσιακή και πειθαρχική αντιμετώπιση κρουσμάτων ή υπονοιών διείσδυσης ακραίων πολιτικών χώρων, η αντιμετώπιση της υπηρεσιακής ή εξωυπηρεσιακής δράσης αστυνομικών με εμφανείς ή πιθανούς δεσμούς με τη Χρυσή Αυγή (εκτός από τις περιπτώσεις όπου προέκυψαν ποινικές ευθύνες), καθώς και οι επίσημες πρακτικές διερεύνησης και καταστολής (ή παράβλεψης και ανοχής) περιπτώσεων όπως η ενεργή συμμετοχή σε ακροδεξιές δράσεις ή εκδηλώσεις ή η συναφής δραστηριότητα σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Θεμελιώδες ζητούμενο, όμως, και μάλιστα σε επίπεδο περισσότερο πράξης παρά θεωρίας, αποτελεί ο εντοπισμός ελλείψεων στις διαδικασίες εσωτερικών αναφορών και διοικητικής, πειθαρχικής αλλά και ποινικής διερεύνησης, καθώς και η αναζήτηση ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων για την τύχη καταγγελλών αστυνομικής βίας ή ρατσιστικού κινήτρου. Μηχανισμούς εξέτασης τέτοιων καταγγελιών ανέκαθεν διέθετε η ελληνική νομοθεσία, όμως αυτοί παρέμεναν αμιγώς εσωτερικοί και η αναποτελεσματικότητά τους ήταν πανθομολογούμενη.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ

Μόλις το 2011 συγκροτήθηκε μηχανισμός διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας παράλληλος προς τις εσωτερικές υπηρεσίες πειθαρχικού ελέγχου. Στην αιτιολογική έκθεση ο νομοθέτης, αναφερόμενος ρητά σε περιστατικά «μη σύνομη συμπεριφοράς προς τους πολίτες του ένστολου προσωπικού των σωμάτων ασφαλείας, η διερεύνηση των οποίων κρίνεται αντικειμενικώς ελλειμματική», κατέγραψε τα βασικά προβλήματα των εσωτερικών πειθαρχικών διαδικασιών: «Ο πειθαρχικός έλεγχος είναι συχνά χρονοβόρος, με απειριομένη συμμετοχή και ενημέρωση του καταγγέλλοντος. Σε πολλές περιπτώσεις έχει καταγραφεί η απροθυμία του καταγγέλλοντος να συνεργαστεί με αστυνομικά όργανα για την επαρκή τεκμηρίωση της καταγγελίας. Τα δυσμενή σχόλια που προκαλούνται από τέτοια περιστατικά κλονίζουν το κύρος των σωμάτων ασφαλείας και πλήττουν το ηθικό του προσωπικού. Σήμερα, η κοινωνία επιδεικνύει όλο και λιγότερη ανοχή σε περιστατικά αυθαιρεσίας κρατικών λειτουργιών. Ασφαλώς, η κοινωνία αποδέχεται τη λειτουργία σωμάτων ασφαλείας, απαιτεί όμως την παράλληλη δραστηριοποίηση αξιόπιστων μηχανισμών δημόσιας λογοδοσίας και ελέγχου». Ως στόχος της πρωτοβουλίας αυτής περιγράφηκε η δημιουργία ενός κέντρου το οποίο θα αξιολογεί τις καταγγελίες και θα εγγυάται πως «εξασφαλίζεται η ταχεία και αποτελεσματική διερεύνησή τους» ώστε «να μην δημιουργούνται υπόνοιες για συγκάλυψη τους στα πλαίσια της κακής εννοούμενης συναδελφικής αλληλεγγύης». Αν και στη σωστή κατεύθυνση, το πλαίσιο αυτό δεν αποδείχθηκε αποτελεσματικό. Το νέο αυτό Γραφείο συστάθηκε μεν εκτός της υπηρεσιακής δομής της Ελληνικής Αστυνομίας, πλην όμως με απευθείας υπαγωγή στον αρμόδιο υπουργό, κάτι που εκ των πραγμάτων υπονόμωσε την ανεξάρτητη λειτουργία του. Επιπλέον, περιοριζόταν σε έλεγχο του παραδεκτού των καταγγελιών και προώθησή τους στις εσωτερικές αρχές προς διερεύνηση. Σε κάθε περίπτωση, φαίνεται πως ουδέποτε λειτούργησε καν.

Την έλλειψη αυτή διαπίστωσε και ο ίδιος ο νομοθέτης πέντε χρόνια αργότερα, το 2016, αναγνωρίζοντας ως «πρωτίστως κοινωνική απαίτηση» τη διασφάλιση της δικαιοσύνης και αποτελεσματικής διερεύνησης καταγγελιών, «απόλυτα επιβεβλημένη σε ένα κράτος δικαίου, ώστε να μην υφίσταται οποιαδήποτε υπόνοια συγκάλυψης ή ατιμωρησίας». Τελούσε, άλλωστε, υπό την πίεση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Έτσι ανέθεσε στον Συνήγορο του Πολίτη, μια συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη αρχή, την αρμοδιότητα διερεύνησης των ουσιαστικών και διαδικαστικών όρων διενέργειας των πειθαρχικών ελέγχων, ακόμη και με δυνατότητα αυτεπάγγελτης έρευνας, για συγκεκριμένα περιστατικά αυθαιρεσίας στα οποία περιλαμβάνονται οι πράξεις με ρατσιστικό κίνητρο. Επιπλέον, όρισε ότι μέχρι την έκδοση πορίσματος από τον Συνήγορο του Πολίτη θα αναστέλλεται η έκδοση απόφασης από τα εσωτερικά πειθαρχικά όργανα, καθώς και πως ενδεχόμενη απόκλιση της απόφασης του εσωτερικού πειθαρχικού οργάνου από το πρίσμα του Συνηγόρου του Πολίτη επιτρέπεται μόνο με ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία. Στην αιτιολογική έκθεση αυτού του νόμου διευκρινίζεται πως ο Συνήγορος του Πολίτη δεν υποκαθιστά τον δικαστικό και πειθαρχικό έλεγχο περιστατικών της αρμοδιότητάς του, αλλά λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά.

Ο Συνήγορος του Πολίτη διέθετε ήδη σχετική εμπειρία, πριν ακόμη επωμιστεί την ειδική αυτή αρμοδιότητα. Σε έκθεσή του το 2004, είχε αναλύσει με συστηματικό τρόπο τις συνθήκες πλημμέλειες της πειθαρχικής έρευνας της Ελληνικής Αστυνομίας, όπως, μεταξύ άλλων: πλημμελή αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων, έλλειψη αμεροληψίας του διενεργούντος την έρευνα σε σχέση με τους εμπλεκόμενους αστυνομικούς, μη ενημέρωση του καταγγέλλοντος για την κατάληξη της έρευνας. Σε νεότερη έκθεσή του το 2013 με ειδικό αντικείμενο τη ρατσιστική βία, είχε αναδείξει τη διάσταση ανάμεσα στις ελάχιστες επίσημες έρευνες και στις πολλαπλάσιες καταγγελίες για επιθέσεις με ρατσιστικό κίνητρο, καθώς και τη γενικότερη εικόνα ατιμωρησίας. Είχε ακολουθήσει ομοβροντία καταδικαστικών αποφάσεων από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σε ορισμένες από τις οποίες μνημονεύονταν ρητά οι εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, καθώς και παρέμβαση του Επιτρόπου Ανθρώπων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο οποίος πρότεινε τη δημιουργία ανεξάρτητου και αποτελεσματικού συστήματος καταγγελιών.

Φωτογραφία: Μάριος Λώλος

ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Στην πρώτη σχετική έκθεση επί της νέας αυτής αρμοδιότητάς του (2018), ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε πως «η ενεργοποίηση αυτεπάγγελτων, οίκοθεν διερευνήσεων περιστατικών προσκρούει στα αποδυναμωμένα, σε σχέση με τα αντίστοιχα των εσωτερικών διερευνήσεων, εργαλεία έρευνας [...] η μη πρόβλεψη λήψης ένορκων καταθέσεων, κλήτευσης μαρτύρων, παραγγελίας πραγματογνωμοσύνης, πρόσβασης στο (προ)ανακριτικό υλικό για τις ανάγκες της έρευνας [...] είναι, μεταξύ άλλων, διαπιστώσεις ελλειμμάτων του υφιστάμενου πλαισίου λειτουργίας [...], που θα πρέπει να θεραπευθούν, προκειμένου να ενισχυθεί και η δική του αποτελεσματικότητα».

Στην ίδια πρώτη έκθεση του 2018, ο Συνήγορος του Πολίτη διατύπωσε σειρά προτάσεων για βελτίωση της νομοθεσίας. Μεταξύ άλλων, για τη διασφάλιση της αμεροληψίας, πρότεινε να προβλεφθεί η ανάθεση κάθε εσωτερικής έρευνας σε αξιωματικό άλλης Διεύθυνσης από εκείνη στην οποία υπηρετούν οι εγκαλούμενοι. Επιπλέον πρότεινε να είναι υποχρεωτική η θέση σε διαθεσιμότητα σε περίπτωση άσκησης ποινικής δίωξης για συγκεκριμένα αδικήματα, η διατήρηση του βιντεοληπτικού υλικού σε περιπτώσεις περιστατικών βίας και η εξέταση μαρτύρων κατ' αντιπαράσταση στην πειθαρχική διαδικασία. Τέλος, πρότεινε την πρόβλεψη διοικητικής προστασίας όσων καταγγέλλουν αστυνομική βία, στο πρότυπο της ήδη προβλεπόμενης προστασίας μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος σε υποθέσεις διαφθοράς. Ορισμένες από τις προτάσεις αυτές έγιναν στη συνέχεια δεκτές από τον νομοθέτη, όπως μεταξύ άλλων η εξασφάλιση υπηρεσιακής απόστασης μεταξύ διενεργούντος την έρευνα και ελεγχόμενου, ενώ το 2020 η άσκηση της ειδικής αρμοδιότητάς του Συνηγόρου του Πολίτη ενισχύθηκε με θεσμικά μέσα, όπως η δυνατότητα για απευθείας κλήτευση μαρτύρων, λήψη ένορκων καταθέσεων και παραγγελία πραγματογνωμοσύνης.

Στη δεύτερη σχετική έκθεσή του το 2019, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε αύξηση των καταγγελιών για συμπεριφορές με ρατσιστικό κίνητρο, «τόσο ποσοστιαία όσο και σε απόλυτους αριθμούς, [...] γεγονός ενδεικτικό, όχι της ενίσχυσης του ρατσιστικού φαινομένου, αλλά της τάσης να καταγραφεί και να διερευνηθεί». Ταυτόχρονα όμως σημείωσε «δυστοκία διερεύνησης και τεκμηρίωσης» στις έρευνες για τη συγκεκριμένη κατηγορία υποθέσεων και συχνή παράλειψη της διερεύνησης ρατσιστικού κινήτρου, παρά τη σχετική μνεία στις αντίστοιχες εσωτερικές εγκυκλίους. Στην ίδια έκθεση, αξιοσημείωτη είναι η περίπτωση καταγγελίας για αναρτήσεις ρητορικής μίσους από κλειστή ομάδα

αστυνομικών σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης: παρά τη ρητή μνεία στη διαταγή διενέργειας της υποχρέωσης «να καταχωρηθούν πλήρως αιτιολογημένες εκτιμήσεις και συμπεράσματα για την ύπαρξη ή μη ρατσιστικού κινήτρου στη συμπεριφορά των αστυνομικών, στοιχεία που πρέπει να προκύπτουν από το ανακριτικό υλικό», όχι μόνο δεν αξιοποιήθηκε κανένα από τα διαθέσιμα στοιχεία, αλλά επί πλέον έγινε δεκτό ότι το περιεχόμενο των επίμαχων αναρτήσεων «μπορεί επιμέρους να θεωρηθεί σατυρικό».

Στην τρίτη σχετική έκθεσή του το 2020, ο Συνήγορος του Πολίτη εστίασε στην αυξανόμενη συχνότητα καταγγελιών για αστυνομική αυθαιρεσία κατά προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες. Για περιπτώσεις έφηβων θυμάτων, επισημάνει πως «η, ανάλογη με την ηλικία των νεαρών ατόμων, κοινωνική εμπειρία και ψυχολογική συγκρότηση και η συνακόλουθη ψυχολογία φόβου ή εχθρότητας τροφοδοτείται από αντιιδεολογική ή βίαιη συμπεριφορά εκ μέρους των ένοστων εκπροσώπων των σωμάτων ασφαλείας», ενώ για περιπτώσεις αλλοδαπών θυμάτων, ότι πληθαίνουν «σε ελέγχους προσώπων οι καταγγελίες προσβλητικής συμπεριφοράς με ρατσιστικό κίνητρο». Σε λιγότερες αλλά ενδεικτικές περιπτώσεις εμφανίζεται το στοιχείο της διάκρισης κατά προσώπων είτε λόγω φυλετικής καταγωγής (Ρομά) σε ελέγχους προσώπων, συλλήψεις και προσαγωγές ή κατά τη βεβαίωση διοικητικών παραβάσεων, είτε λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, χαρακτηριστικών ή ταυτότητας φύλου. Σε χαρακτηριστική περίπτωση καταγγελίας για ρατσιστική συμπεριφορά σε βάρος Αλβανού νέου κατά τη διάρκεια ελέγχου στοιχείων στο κέντρο της Αθήνας, ο Συνήγορος του Πολίτη ανέπεμψε προς συμπλήρωση έρευνας η οποία είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα λεχθέντα εκ μέρους των αστυνομικών ήταν «απλοί αστεϊσμοί».

Από την τέταρτη δημοσιευμένη έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη το 2021, αξίζει να επισημανθεί η αναπομπή διοικητικής έρευνας για συστηματικές αναρτήσεις κλειστής ομάδας αστυνομικών σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης με ρατσιστικό και βίαιο περιεχόμενο με το προφίλ «Σκυλιά του Πολέμου - The Comeback» και ηλεκτρονική διεύθυνση fyssas@maxairgomenos.com, η οποία επιπλέον είχε διαδεχθεί τα προφίλ «Σκυλιά του Πολέμου Reloaded» και «Σκυλιά του Πολέμου Cannot Die» όταν εκείνα έκλειναν λόγω παραβίασης των όρων χρήσης τους.

Τέλος, στην τελευταία μέχρι στιγμής δημοσιευμένη έκθεση του 2022, ο Συνήγορος του Πολίτη συνοψίζει την εμπειρία του με την πικρή διαπίστωση πως «η συστηματικότητα, με την οποία καταγράφονται σε κάθε σχεδόν ετήσια έκθεση [...] οι ίδιες πλημμυρίες και ελλείψεις ως προς την εσωτερική διαδικασία διερεύνησης πειθαρχικών παραπτώματων και, ως εκ τούτου, η ανθεκτικότητά τους στο χρόνο, παρά τις επίμονες συστάσεις και επανειλημμένες παρεμβάσεις [...] την οδήγησε να επισημάνει τον κίνδυνο μεταξύ χάρτινης και πραγματικής νομοθεσίας. [...] Οι φετινές διαπιστώσεις [...] δεν έρχονται απλά να επιβεβαιώσουν την ίδια τάση, αλλά να καταγράψουν έναν νέο κίνδυνο που αναδύεται από την όξυνση των ήδη καταγεγραμμένων πλημμυριών. [...] Η εμπειρική θεμελίωση ενισχύεται ακόμη περισσότερο αν, αντί των πορισμάτων της Αρχής, τεθούν ως βάση οι πειθαρχικές πορισματικές εκθέσεις της ΕΛΑΣ, στις οποίες η πρόταση αρχαιοθέτησης προβάλλεται ως μόνιμη, σχεδόν, επωδός για τη συντριπτική πλειοψηφία των διεξαχθέντων πειθαρχικών ελέγχων».

Επιπλέον, η έκθεση επισημαίνει ότι «για μια σειρά υποθέσεων δεν υπήρξε ο παραμικρός έλεγχος ως προς τη συνδρομή ή μη ρατσιστικού κινήτρου σε συνδυασμό με καταγγελίες που αφορούσαν κυρίως παράνομες προσβολές της σωματικής ακεραιότητας ή/και κατά της προσωπικής ελευθερίας και, μάλιστα, παρά το γεγονός ότι σε πολλές από αυτές η ρατσιστική-διακριτική συμπεριφορά αποτέλεσε τμήμα του περιεχομένου τους». Στην ίδια έκθεση αναφέρεται συμπερασματικά πως η ΕΛΑΣ, όποτε αναγκάζεται να διερευνήσει ενδεχόμενο ρατσιστικό κίνητρο, αρνείται ρητά να συνεκτιμήσει το πειθαρχικό παρελθόν του ελεγχόμενου αστυνομικού, θεωρώντας ότι κάτι τέτοιο θα αποτελούσε ανεπίτρεπτη νέα κύρωση για τα ίδια παλαιότερα και ήδη κριθέντα ερωτηστικά. Επαναλαμβάνεται επίσης «η διαπίστωση ότι στην πλειοψηφία τους οι σχετικές καταγγελίες [...] προέρχονταν στη μεγάλη πλειοψηφία τους από συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού και συγκεκριμένα από νεαρά άτομα, γυναίκες, αλλοδαπούς και Ρομά, επικυρώνοντας την τάση των προηγούμενων ετών. [...] Συναφείς καταγγελίες προήλθαν επίσης από άτομα συγκεκριμένων ιδεολογικών πεποιθήσεων [...], σεξουαλικού προσανατολισμού [...], καθώς και από ψυχικά ασθενείς [...]. Η στοχοποίηση των ομάδων αυτών δεν τροφοδοτεί απλά τον σκοτεινό αριθμό της θυματοποίησής τους για λόγους που εν πολλοίς αντλούνται από την ανίσχυρη κοινωνική θέση τους [...], αλλά επιπλέον συμβάλλει στην ανακύκλωση κοινωνικών στερεοτύπων, καλλιεργώντας ή εντείνοντας συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικής αντιπαλότητας».

Αν κάτι θα μπορούσε να συναχθεί διαχρονικά από την αλληλουχία των εκθέσεων του Συνηγόρου του Πολίτη κατά την άσκηση της συγκεκριμένης ειδικής αρμοδιότητάς του, αυτό ίσως είναι η σταδιακή μετάπτωση από την αισιοδοξία στη ματαιότητα, καθώς τα φαινόμενα πλημμυρών πειθαρχικών ερευνών πολλαπλασιάζονται και οι αντίστοιχες υποδείξεις αγνοούνται. Την ίδια, άλλωστε, αίσθηση ματαιοπονίας επιτείνει και η πρόσφατη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Tosarian κατά Ελλάδα 7.7.2022, Β.Υ. κατά Ελλάδα 26.1.2023), με κοινό συμπέρασμα πως οι προσφεύγοντες «δεν επωφελήθηκαν από μια αποτελεσματική έρευνα, τόσο σε ποινικό όσο και σε πειθαρχικό επίπεδο».

Σημαίνουν, άραγε, τα παραπάνω πως εν τέλει είναι άσκοπο να εστιάζει κανείς στη βελτίωση των πειθαρχικών διαδικασιών; Ίσως άσκοπο θα μπορούσε κάτι τέτοιο να θεωρηθεί μόνον ως διάψευση της αισιοδοξίας ελπίδας ότι τα φαινόμενα αστυνομικής αυθαιρεσίας είναι δυνατό να καταπολεμηθούν αποκλειστικά διά της καλύτερης οργάνωσης αυτών των διαδικασιών. Η αλήθεια όμως είναι πως η βελτίωση των διαδικασιών αυτών διατηρεί μεν τη σημασία της ως στοιχείο του κράτους δικαίου, πλην όμως θα αποτελούσε αυταπάτη να επαφθεθεί κανείς μόνο στην παρακολούθηση της αστυνομικής δράσης και στην καταστολή της αυθαιρεσίας. Αποτελεσματική πρόληψη τέτοιων φαινομένων θα μπορούσε να στηριχτεί μόνο στην εκπαίδευση των στελεχών της αστυνομίας, σε διαρκή επαφή και συνεργασία με εξωϊνστιτούτους ακαδημαϊκούς θεσμούς και με φορείς της κοινωνίας πολιτών.

Η ΑΚΡΟΔΕΞΙΑ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Η σύγχρονη ιστορία της δημοκρατικής Αστυνομίας στη Γερμανία αρχίζει με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη.

Μετά την ήττα των εθνικοσοσιαλιστών στον εξολοθρευτικό πόλεμο που είχαν προκαλέσει και την απελευθέρωση της χώρας από τον φασισμό από τις συμμαχικές δυνάμεις, η Γερμανία βρέθηκε μπροστά σε ένα ριζικό νέο ξεκίνημα. Στις ζώνες κατοχής, οι νέοι ηγέτες έπρεπε να φροντίσουν ώστε να λειτουργήσει πολύ γρήγορα μια νέα κρατική διοίκηση, πράγμα που απαιτούσε μια Αστυνομία αποτελεσματική, που θα λειτουργούσε σύμφωνα με τους κανόνες του κράτους δικαίου και θα αποτελούσε τον εμφανή βραχίονα της εκτελεστικής εξουσίας.

Αφότου οι πρώτες αστυνομικές μονάδες έδρασαν υποστηρικτικά στις συμμαχικές στρατιωτικές εκτελεστικές δυνάμεις, μετά την ίδρυση των δύο γερμανικών κρατών συγκροτήθηκαν αστυνομικές υπηρεσίες σε επίπεδο κρατιδίων και ομοσπονδίας. Η στελέχωση των αντίστοιχων μονάδων και υπηρεσιών παρουσίαζε τεράστια προβλήματα, γιατί μεγάλο μέρος του (ανδρικού) πληθυσμού που θα ήταν κατάλληλο να υπηρετήσει ήταν είτε ανάπηροι πολέμου είτε φυλακισμένοι. Επιπλέον, η πίεση για αποναζιστικοποίηση της γερμανικής κοινωνίας έθετε δύσκολες προκλήσεις στο σχέδιο για μια δημοκρατική μεταπολεμική Αστυνομία. Κατά τη διάρκεια του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος, η Αστυνομία ήταν οργανικά ευθυγραμμισμένη με τα υπόλοιπα εγκληματικά και εξολοθρευτικά όργανα της ναζιστικής διοίκησης, ενώ στον πόλεμο είχε πολλές φορές εμπλακεί ενεργά σε εθνοκαθάρσεις και κτηνώδη εγκλήματα πολέμου τόσο στις κατεχόμενες περιοχές όσο και στο μέτωπο.

Αυτή η νοοτροπία κατά τα χρόνια της ανασυγκρότησης μετά τον πόλεμο αποτελούσε μεγάλο πρόβλημα, και άρα δεν είναι να απορεί κανείς που η αποναζιστικοποίηση του σώματος της Αστυνομίας υπήρξε μάλλον περιορισμένη. Ειδικά στις ηγετικές θέσεις της Αστυνομίας διατηρούσαν τον έλεγχο παλιοί ναζί, οι οποίοι μάλιστα ουδόλως είχαν μετακινηθεί από τις παλιές τους πεποιθήσεις.

Με το πέρασμα των δεκαετιών, η γερμανική Αστυνομία –τουλάχιστον στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας– εξελίχθηκε σε μια Αστυνομία για τους πολίτες, η οποία με την αυτοεικόνα της και τον κοινωνιοκεντρικό χαρακτήρα της ενσάρκωνε τον σταθερό και αξιόπιστο πυλώνα μιας φιλελεύθερης δημοκρατίας. Τις τελευταίες δεκαετίες του περασμένου αιώνα, οι προσλήψεις γυναικών και ατόμων με μεταναστευτικό παρελθόν συνέβαλαν ώστε η Αστυνομία να καθιερωθεί ως εγγυήτρια του κράτους δικαίου.

Ωστόσο, το επάγγελμα του αστυνομικού, όπως και του στρατιωτικού, προσελκύει συγκριτικά περισσότερα άτομα που σκέφτονται και ενεργούν αυταρχικά, ενώ αρέσκονται στις στολές και τα όπλα. Άρα η στάση τους είναι ανάλογη με τη στάση που έχουν οι οπαδοί ακροδεξιών, εθνικιστικών και αντιπλουραλιστικών ιδεών.

Στην καθημερινή πράξη της αστυνόμευσης, ειδικά για το προσωπικό που έχει περιπολίες και βραδινές βάρδιες και εκτελεί την υπηρεσία του στον δρόμο για τους πολίτες, τις περασμένες δύο δεκαετίες οι συνθήκες εργασίας επιδεινώθηκαν αισθητά λόγω διαφόρων ελλείψεων. Πρόκειται αφενός για σημαντικές περικοπές και μειώσεις σε νέες προσλήψεις, οικονομικές παροχές και εξοπλισμό. Αφετέρου, έχουν επικριθεί επίσης η συνεχής υποβάθμιση της εργασιακής συνθήκης –ποιοτικά και ποσοτικά–, καθώς και η προβαλλόμενη έλλειψη υποστήριξης από την πολιτική και τον κόσμο. Έτσι, με αφορμή επιθετικές τοποθετήσεις των αστυνομικών σωματείων και άλλων λόμπι σε θέματα επικαιρότητας δημιουργήθηκε στο μυαλό πολλών αστυνομικών η υποκειμενική εικόνα ενός θεσμού δοκιμαζόμενου από την υπερεξάντληση του προσωπικού του και υποβαθμισμένου από τις οικονομικές περικοπές, που δεν είναι πια σε θέση να προστατεύει αποτελεσματικά τον πληθυσμό. Για παράδειγμα, στο θέμα της κλιματικής κρίσης, τα μεγαλύτερα αστυνομικά σωματεία απαξίωσαν ανοιχτά τη δράση διαφόρων ομάδων («Letzte Generation», «Fridays For Future» κ.ά.) και την εξίσωσαν με τρομοκρατικές δράσεις. Πόλωσαν έτσι συνειδητά τον δημόσιο διάλογο, πράγμα που οδήγησε και σε πολυάριθμες αθέμιτες επιθέσεις πολιτών ενάντια σε διαδηλωτές.

Οι προσφυγικές ροές προς την Ευρώπη, κυρίως από τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ, αλλά και από χώρες της Αφρικής, οδήγησαν σε ισχυροποίηση των ακροδεξιών πολιτικών δυνάμεων στη Γερμανία από το 2015. Κερδισμένο βγήκε κυρίως το κόμμα «Εναλλακτική για τη Γερμανία» («Alternative für Deutschland», στο εξής AfD), το οποίο πέτυχε διαδοχικά την είσοδό του σε όλα τα κρατιδιακά κοινοβούλια, αλλά και στην ομοσπονδιακή βουλή.

Από την αρχή κιόλας, το AfD επιδίωκε την εγγύτητα με μέλη των δυνάμεων ασφαλείας, κι έτσι πολλοί αστυνομικοί συντάσσονταν με τα λαϊκιστικά και συχνά ακραία στοιχεία του προγράμματος του κόμματος αυτού, ενώ δεν ήταν λίγα τα στελέχη της Αστυνομίας που περιλήφθηκαν στη συνέχεια στα ψηφοδέλτια του AfD. Το πρόγραμμα του AfD παρουσιάζει ομοιότητες και εν μέρει ταύτιση με τα αιτήματα των μεγάλων αστυνομικών σωματείων στη Γερμανία, πράγμα που συνέβαλε στο να γίνει εμφανής η εγγύτητα πολλών αστυνομικών με αυτή τη νέα και ανερχόμενη πολιτική δύναμη.

Η αποδεδειγμένη επαφή του κόμματος με οργανώσεις που έχουν εξτρεμιστικό λόγο και δράση, οι οποίες μέσα από τη νεοναζιστική ιδεολογία και από φαντασιώσεις ανατροπής αποσκοπούν στην κατάργηση του δημοκρατικού κράτους δικαίου, οδήγησε συνεπώς και τους αστυνομικούς που πρόσκεινται στο κόμμα να απομακρυνθούν από τον υπηρεσιακό όρκο που είχαν κάποτε δώσει ότι θα υπερασπίζονται με αυτοθυσία τη φιλελεύθερη δημοκρατική συνταγματική τάξη. Έτσι, όλο και συχνότερα έρχονταν στο φως υποθέσεις όπου γινόταν γνωστό πως αστυνομικοί ήταν μέλη σε συννομωσιολογικές οργανώσεις, Αυτοδιοικούμενους,¹ παραστρατιωτικούς με φαντασιώσεις ανατροπής και εξτρεμιστικές

¹ Οι «Αυτοδιοικούμενοι» («Selbstverwalter») στη Γερμανία είναι πολίτες που δεν θεωρούν ότι ανήκουν στο γερμανικό κράτος ή δηλώνουν την «αποχώρησή» τους από την Ομοσπονδη Δημοκρατία της Γερμανίας. Συχνά ορίζουν το σπίτι ή το διαμέρισμά τους ως δικό τους κρατικό έδαφος, σηματοδοτώντας το μάλιστα και με πινακίδες. Κάποιοι υπερασπίζονται την αυτόκλητη «περιοχή αυτοδιοίκησής» τους ακόμη και με βίαια μέσα. Οι Αυτοδιοικούμενοι αποσκοπούν με τον τρόπο αυτόν να αντισταθούν απέναντι σε φορολογικές κυρίως υποχρεώσεις, αλλά και σε άλλα υποχρεωτικά μέτρα.

ομάδες με ιδεολογίες μίσους. Υπάλληλοι της Αστυνομίας ήταν ενταγμένοι σε εξτρεμιστικές ομάδες αρνητών του ομοσπονδιακού κράτους και στη βάση αυτή κατασκεύαζαν δικά τους έγγραφα και θεσμούς, δεν αναγνωρίζουν τη γερμανική εκτελεστική εξουσία και τα δικαστήρια, στην πιο εξτρεμιστική τους μορφή, δε, δημιουργούν και εξοπλίζουν τρομοκρατικές ομάδες.

Ακόμη και σε περιπτώσεις αστυνομικών για τους οποίους δεν μπορούσε να αποδειχθεί (χωρίς καμία αμφιβολία) ότι ανήκουν σε τέτοιες οργανώσεις, πλήθαιναν οι περιπτώσεις όπου έβλεπαν το φως της δημοσιότητας συνομιλίες από chats σε ψηφιακές πλατφόρμες επικοινωνίας, όπου τα μέλη επιδίονταν σε δηλώσεις θαυμασμού προς τον Αδόλφο Χίτλερ και το ναζιστικό καθεστώς και εξέφραζαν σαφείς εξτρεμιστικές απόψεις χρησιμοποιώντας απαγορευμένα σύμβολα, εχθρικά προς το σύνταγμα, υποκινώντας έτσι σε βία – απόψεις που δεν μπορούν να είναι συμβατές με την υπηρεσία τους στο σώμα. Επίσης, όλο και συχνότερα εκφράζονταν δημοσίως απόψεις που έκαναν εντύπωση τόσο για το ακραίο μίσος τους, ειδικά προς τους πρόσφυγες και άλλες περιθωριοποιημένες ομάδες, όσο και για τον ακραίο μισογυνισμό τους, σε ένταση μάλιστα όμοια με αυτήν που παρατηρείται σε γνωστές ομάδες Incels.²

Όλα αυτά τα φαινόμενα –τα οποία στην πλειονότητά τους είδαν το φως της δημοσιότητας χάρη στις έρευνες και στα στοιχεία κάποιων μη κυβερνητικών οργανώσεων και ερευνητικών δημοσιογράφων, και όχι επειδή η ίδια Αστυνομία προσπάθησε να ρίξει φως– δημιούργησαν πίεση τόσο στις ηγεσίες των υπηρεσιών όσο και στους πολιτικούς ιθύνοντες, ώστε να δοθούν εξηγήσεις και να αντιμετωπιστεί η κατάσταση. Χρειάστηκε να ασκηθεί πίεση από τον κόσμο και να γίνει μια επιτυχημένη διαδικτυακή καμπάνια συλλογής υπογραφών, ώστε το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εσωτερικών να αρχίσει την έρευνα που θα κατέγραφε τις τυχόν ακραίες και εχθρικές προς το σύνταγμα πεποιθήσεις αστυνομικών υπαλλήλων. Ωστόσο, όπως επισημαίνουν κριτικές φωνές, η έρευνα αυτή δεν ήταν σχεδιασμένη κατάλληλα ώστε να αποκαλύψει με αποτελεσματικό τρόπο τα κακώς κείμενα.

Το αποτέλεσμα ήταν σε κάποιες μεμονωμένες περιπτώσεις να συσταθούν ειδικές υπηρεσίες έρευνας σε αστυνομικές διευθύνσεις, σε πιο σπάνιες περιπτώσεις να αποδοκιμαστούν στο κοινοβούλιο οι αντιδημοκρατικές τάσεις στην Αστυνομία, και μεμονωμένα πάλι να συσταθούν ομάδες εργασίας, εξεταστικές επιτροπές και άλλα σχετικά όργανα για την πολιτική διαλεύκανση των υποθέσεων. Παρόλα αυτά, το αφήγημα που προβάλλουν τα αστυνομικά σωματεία και άλλοι λομπιστές,³ έως και οι ηγεσίες του Υπουργείου, δεν έχει αλλάξει αισθητά. Πρόκειται, λένε, για θλιβερές μεμονωμένες περιπτώσεις, από τις οποίες δεν προκύπτουν ενδείξεις για προβλήματα δομικού ρατσισμού (και ειδικά racial profiling⁴) και ακροδεξιού εξτρεισμού.

Ενάντια σε αυτό το αφήγημα εκφράζονται κυρίως ανεξάρτητες υπηρεσίες,⁵ οι οποίες καταπιάνονται κριτικά, επιχειρησιακά και ερευνητικά με ανάρμοστες συμπεριφορές των Αστυνομικών, αλλά και εναλλακτικοί επαγγελματικοί σύλλογοι και μεμονωμένα άτομα μέσα από την ίδια την Αστυνομία, που δρουν ως whistleblowers.

Επίσης, εθνικές (π.χ. η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία κατά των Διακρίσεων) και διεθνείς συμμαχίες και οργανώσεις (π.χ. η Διεθνής Αμνηστία, η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΟΗΕ) εξέφρασαν επανειλημμένα την ανησυχία τους για τις ελλείψεις προσπάθειες εκ μέρους του γερμανικού κράτους να διαλευκάνει επαρκώς και με αυτοκριτική διάθεση τις ανάρμοστες συμπεριφορές και τις εχθρικές προς το σύνταγμα τάσεις στους κόλπους της γερμανικής Αστυνομίας.

² Η λέξη Incel είναι σύντμηση του «involuntarily celibate», δηλαδή ακουσίως άγαμος. Η ιδεολογία των ομάδων Incels βασίζεται στην ιδέα ότι οι άνθρωποι αυτοί εξαναγκάζονται σε σεξουαλική αποχή. Πρόκειται για διαδικτυακές κοινότητες απογοητευμένων ανδρών, τα μέλη των οποίων θεωρούν ότι βρίσκονται στο περιθώριο της κοινωνίας και κατευθύνουν την οργή τους κυρίως ενάντια στις γυναίκες, όλο και περισσότερο όμως και ενάντια σε ανθρώπους της εβραϊκής πίστης και σε έγχρωμα άτομα. Οι ομάδες αυτές έχουν αυξημένη ροπή προς τη βία, και πολλά μέλη τους υποστηρίζουν ακροδεξιές ιδεολογίες.

³ Εκπρόσωποι των αστυνομικών σωματείων και επαγγελματικών συλλόγων, και συγκεκριμένα του Σωματείου της Αστυνομίας (Gewerkschaft der Polizei, GdP) και του Γερμανικού Σωματείου Αστυνομικών (Deutsche Polizeigewerkschaft, DPoIG). Επίσης, ομάδες πολιτικών συμφερόντων για την ενίσχυση της Αστυνομίας [π.χ. «PRO Polizei e.V.» («Σύλλογος ΥΠΕΡ της Αστυνομίας»), «Keine Gewalt gegen Polizeibeamte e.V.» (Σύλλογος Όχι στη Βία κατά Αστυνομικών Υπαλλήλων) κ.ά.] καθώς και, όλο και περισσότερο, ομάδες λόμπι που δρουν διαδικτυακά όπως η «Polizist=Mensch» («Αστυνομικός=Άνθρωπος») ή η «Soll Davidwache» («Αλληλεγγύη με το Davidwache» – το γνωστότερο Αστυνομικό Τμήμα του Αμβούργου). Επίσης, πολιτικό προσωπικό που εκφράζεται ως προς τα εσωτερικά θέματα (και κατέχει επίσης θέσεις ή είναι αυτόκλητο) των κομμάτων AfD και CDU/CSU.

⁴ Racial profiling: διάκριση και στοχοποίηση ατόμων που βασίζεται μόνο στα φυλετικά τους χαρακτηριστικά (Σ.τ.Μ.)

⁵ Σε αυτές συγκαταλέγονται π.χ. η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία κατά των Διακρίσεων, δίκτυα για την επιστημονική διερεύνηση παράνομης αστυνομικής βίας (Ruhruniversität Bochum/Goethe-Universität Frankfurt στο πλαίσιο του πρότζεκτ KViA-Pol), η Ένωση Ρεπουμπλικανών Δικηγόρων Γερμανίας (Republikanischer Anwaltsverein Deutschlands), η Διεθνής Αμνηστία Γερμανίας (Θεματική Ομάδα για την Αστυνομία), συλλογικότητες ενάντια στην αστυνομική βία κ.ά.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ ΣΤΗΝ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

ΙΣΧΥΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΚΡΟΔΕΞΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 2015

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ

Ο εντοπισμός και η συστηματική απομάκρυνση επιβλαβών δομών μέσα στην Αστυνομία αρχίζει με την αναγνώριση και την παραδοχή ότι τα λάθη και οι σοβαρές παρεκτροπές είναι πιθανές ακόμη και σε έναν τόσο μεγάλο και σημαντικό θεσμό. Παρά το υψηλό επίπεδο του κράτους δικαίου, είναι εντυπωσιακό πόσο σθεναρά αντιστέκονται οι υπηρεσίες οι ίδιες αλλά και οι ομάδες των λόμπι να αναγνωρίσουν τα αποδεδειγμένα προβλήματα.

Είναι πιεστική ανάγκη η Αστυνομία να αποκτήσει την αυτοκριτική ικανότητα και να εξελιχθεί σε έναν θεσμό προσανατολισμένο στην πρόληψη των σφαλμάτων, ο οποίος θα κατανείμει την ανάδειξη των κακώς κείμενων όχι ως ψεγάδι, αλλά ως τον θεμελιώδη πυλώνα ενός οργανισμού αξιόπιστου, με προσδεδειγμένες διαδικασίες, ανθεκτικούς υπαλλήλους και δυνατότητα εσωτερικής αυτοκάθαρσης.

Για να προληφθεί κάθε μορφή εχθρότητας, είναι απαραίτητες διάφορες μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση και την επιμόρφωση των αστυνομικών, αλλά και στη διαδικασία επιλογής νέου δυναμικού, η οποία περιλαμβάνει και την αντίστοιχη προβολή του επαγγέλματος:

- Η προβολή του επαγγέλματος του αστυνομικού, που ως τώρα στηρίζεται σε εντυπωσιακές εικόνες και βίντεο τα οποία παραπέμπουν σε χολιγουντιανές ταινίες δράσης ή αντικατοπτρίζουν μια στερεοτυπική, πλασματική εικόνα της Αστυνομίας, απευθύνεται συχνά σε μια ομάδα-στόχο που έχει στενές σχέσεις με τα ειδικά εφέ, τα όπλα και την αυταρχική συμπεριφορά, και μπορεί έτσι αργότερα να περιπέσει σε ανάρμοστες συμπεριφορές και σε ένταξη σε αντιδημοκρατικές ομάδες. Επίσης, μια τέτοια προβολή είναι άδικη απέναντι σε υποψήφιους και υποψήφιας που αργότερα, όταν ενταχθούν στην υπηρεσία και η καθημερινή τους ρουτίνα αναλώνεται σε γραφειοκρατική εργασία, καταγραφή τροχαίων ατυχημάτων και παρόμοιες αρμοδιότητες, νιώθουν εξαπατημένοι και αντιδρούν ψυχολογικά στρέφοντας την πλάτη τους στην υπηρεσία, προβαίνοντας ουσιαστικά σε μια «εσωτερική παραίτηση», που επιφέρει και μεγάλη απογοήτευση. Η προσέλκυση νέου δυναμικού, όλο και σημαντικότερη για τις αστυνομικές υπηρεσίες λόγω του μεγάλου ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας και των αυξημένων απαιτήσεων των νέων ανθρώπων, πρέπει να επενδύει άφοβα σε διαφημιστικές καμπάνιες με φαντασία, που θα τονίζουν τον πολύπλευρο χαρακτήρα του επαγγέλματος του αστυνομικού, χωρίς να γεννούν ανυπόστατες προσδοκίες για την καθημερινότητα της δουλειάς. Για τους υποψήφιους και τις υποψήφιας αστυνομικούς πρέπει να είναι εξαρχής σαφές ότι το επάγγελμα του αστυνομικού ταυτίζεται με ένα πλουραλιστικό και δημοκρατικό κράτος που στηρίζεται στην εμπιστοσύνη της κοινωνίας.
- Στην εκπαίδευση νέων αστυνομικών πρέπει να δίνεται έμφαση σε μοντέρνες επιστημονικές θεωρήσεις της Αστυνομίας, καθώς και σε εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που ασχολούνται με την ιδιαίτερη θέση της Αστυνομίας στο κράτος και με τη γερμανική ιστορία. Εξίσου σημαντική βαρύτητα πρέπει να έχει και η πολιτική αγωγή. Επίσης, πρέπει να διδάσκονται και να βελτιώνονται δεξιότητες απαραίτητες για τη λειτουργία μιας μοντέρνας Αστυνομίας. Πρέπει λοιπόν να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε επικοινωνιακές δεξιότητες και στη δυνατότητα κατανόησης της διαφορετικότητας, κυρίως μειονοτικών και περιθωριακών ομάδων και ατόμων· τέλος, η αντιρατσιστική εκπαίδευση οφείλει να αποτελεί στοιχειώδες κομμάτι του εκπαιδευτικού προγράμματος της Αστυνομίας.
- Για την εμπέδωση των παραπάνω, αλλά και για να προληφθούν αντίρροπες εξελίξεις, πρέπει οι δεξιότητες που αναφέρθηκαν να αποτελέσουν υποχρεωτικό σκέλος της διαρκούς αστυνομικής επιμόρφωσης, δηλαδή της διά βίου μάθησης των αστυνομικών. Σε έναν μοντέρνο θεσμό είναι αδιανόητο να γίνονται πολλαπλές εκπαιδύσεις και εξετάσεις τον χρόνο για τη χρήση όπλων και γκλομπς ή για την ασφαλή οδήγηση, αλλά να μην προσφέρονται σεμινάρια για την κατευναστική λεκτική αντιμετώπιση διενέξεων με τους πολίτες, στο πλαίσιο της μη βίαιης επικοινωνίας.
- Τα θύματα ανάρμοστης συμπεριφοράς, ρατσιστικής αντιμετώπισης ή και παράνομης αστυνομικής βίας πρέπει να τυγχάνουν μεγαλύτερης προστασίας. Ως κομμάτι της λογίζεται και η κρατική έννομη προστασία, η οποία μπορεί να ενισχυθεί εκ μέρους της γερμανικής Αστυνομίας με την πάγια υποχρέωση να φέρουν οι αστυνομικοί στη στολή τους τα ειδικά διακριτικά, δηλωτικά της ταυτότητάς τους. Ενώ σε άλλες χώρες του κόσμου είναι φυσικό οι αστυνομικοί να φέρουν το όνομα και τον υπηρεσιακό τους αριθμό, στη Γερμανία αυτό το μέτρο δεν εφαρμόζεται, κυρίως λόγω της αντίστασης που προβάλλει το αστυνομικό λόμπι, πράγμα που δικαίως έχει επισύρει προειδοποιήσεις από διεθνείς οργανισμούς.
- Οι κάμερες σώματος (bodycams) μπορούν να συμβάλουν στην πρόληψη ανάρμοστων συμπεριφορών και ρατσισμού εκ μέρους των αστυνομικών. Εδώ είναι σημαντικό να μην χρησιμοποιείται αυτό το μέσον μονόπλευρα για να προλαμβάνεται η βία κατά των αστυνομικών εν είδει μηχανισμού εκφοβισμού, αλλά οι καταγραφές να μπορούν να χρησιμοποιηθούν και από τις δύο πλευρές, δηλαδή και από τους αστυνομικούς και από τους παθόντες. Πρέπει οι παθόντες να έχουν πρόσβαση στις καταγραφές, ώστε να μπορούν να αποδεικνύουν παράτυπες συμπεριφορές των αστυνομικών οργάνων. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαν να μειωθούν αισθητά ανάρμοστες συμπεριφορές που εδράζονται σε ακροδεξιές πεποιθήσεις, ειδικά η ακατάλληλη προσφώνηση και το racial profiling.
- Πρέπει να επιτρέπεται στους πολίτες να καταγράφουν τις επιχειρήσεις της Αστυνομίας, χρησιμοποιώντας τον πολύ διαδεδομένο τρόπο της βιντεοσκόπησης με έξυπνες συσκευές (smartphones). Η παρούσα συνθήκη, που είναι νομικά ασαφής, ευνοεί μόνο τα αστυνομικά όργανα που θέλουν να αποκρύψουν παράνομες δικές τους συμπεριφορές παρεμποδίζοντας τη χρήση αυτών των αποδεικτικών μέσων. Όποιοι εργάζονται

σωστά και σύμφωνα με τους κανόνες του κράτους δικαίου δεν πρέπει να φοβάται τον εξωτερικό έλεγχο.

Μέσα στην ίδια την Αστυνομία πρέπει να εγκαθιδρυθεί η αρχή της παρατήρησης, η οποία θα αντικαταστήσει το υπάρχον συντεχνιακό πνεύμα αλληλοκάλυψης, το οποίο ευνοεί την ανεξέλεγκτη συμπεριφορά και την ατιμωρησία μεταξύ των συναδέλφων. Πρέπει να ενισχυθεί ένας τρόπος αντιμετώπισης τιμίου, βασισμένος στις αξίες του επαγγελματικού όρκου· επίσης, συνάδελφοι που επισημαίνουν παραπτώματα και κατάχρηση εξουσίας πρέπει να αναδεικνύονται ως θετικά πρότυπα. Αντιθέτως, οι ένστολες και ένστολοι δράστες πρέπει να υφίστανται τις αντίστοιχες ποινικές και πειθαρχικές συνέπειες, οι οποίες για βαρύνουσες παραβάσεις των υπηρεσιακών καθηκόντων, ειδικά σε περίπτωση σύνδεσης με ακροδεξιές ιδεολογίες, οφείλουν να φτάνουν έως και την απομάκρυνση από την υπηρεσία. Στο πλαίσιο αυτό, τα ιεραρχικά ανώτερα στελέχη καλούνται να αναλάβουν προεξάρχοντα ρόλο ως πρότυπα για τα υφιστάμενα όργανα, και είναι καθήκον τους να στέκονται στο ύψος του αξιώματός τους, δρώντας με συνέπεια και διαφάνεια.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η βούληση για στήριξη της Αστυνομίας αποτελεί ενωτικό στοιχείο για όλες σχεδόν τις δημοκρατικές δυνάμεις σε μια κοινοβουλευτική δημοκρατία. Αντίθετα, η ανοιχτή αντιπαράθεση με την εκτελεστική εξουσία, αλλά και τα αιτήματα για κατάργηση της Αστυνομίας, το μόνο που κάνουν είναι να απονομιμοποιούν ως πολιτικά υποκείμενα όσους τα προωθούν. Η αλληλεγγύη με τις δυνάμεις ασφαλείας είναι σημαντική, γιατί σημαντική είναι και η συμβολή τους στην καλή λειτουργία του κράτους. Ωστόσο, η αλληλεγγύη αυτή δεν επιτρέπεται να οδηγεί σε υποβάθμιση ή αδιαφορία της για τη δικαιολογημένη άσκηση κριτικής κατά των παρεκτροπών, γιατί για τη σωστή λειτουργία του πολιτεύματος, ειδικά η Αστυνομία πρέπει να είναι φορέας της μέγιστης δυνατής ευνομίας. Προς τούτο χρειάζεται διαρκής επαγρύπνηση της υπηρεσίας και παρεμβάσεις όπου διαπιστώνονται παρεκτροπές. Όλες οι δυνάμεις που συμμετέχουν στον δημοκρατικό διάλογο πρέπει να είναι σύμφωνες ότι ένας θεσμός τόσο ισχυρός, ένοπλος, και με σημαντικά δικαιώματα παρέμβασης χρήζει επιτακτικού ελέγχου. Αυτό δεν είναι ένδειξη δυσπιστίας, αλλά εγγύηση της έννομης προστασίας όλων.

- Ειδικά, προκειμένου να υπάρχει μια κατά το δυνατόν ουδέτερη ματιά στη λειτουργία της Αστυνομίας πρέπει να ιδρυθούν και να ενισχυθούν υπηρεσίες εκτός του σώματος, οι οποίες θα μπορούν να διεξάγουν αντικειμενικές έρευνες σε περιπτώσεις ανάρμοστης συμπεριφοράς, χωρίς να εγείρονται υποψίες για συντεχνιακό πνεύμα, κακοδικία και διαπλοκή. Αντίστοιχοι ελεγκτικοί θεσμοί, που θα λειτουργούν ως εξωτερικές υπηρεσίες παραπόνων και Συνηγόρου του Αστυνομικού, πρέπει να αποκτήσουν δυνατότητες έρευνας και παρέμβασης.

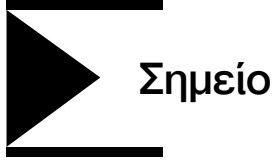
- Για την περαιτέρω ενίσχυση της έννομης προστασίας, το ομοσπονδιακό κράτος και τα κρατίδια πρέπει να εφαρμόσουν την πάγια υποχρέωση όλων των αστυνομικών να φέρουν στη στολή τους τα ειδικά διακριτικά, δηλωτικά της ταυτότητάς τους. Ιδανικό θα ήταν η υποχρέωση αυτή να αποτυπωθεί στους νόμους περί Αστυνομίας.
- Αντίστοιχα, σύμφωνα με το βορειοαμερικανικό πρότυπο, πρέπει να θεσπιστεί η χρήση bodycams, ώστε, εκτός από την ποινική δίωξη για επιθέσεις σε όργανα ασφαλείας, να δοθεί η δυνατότητα και στους πολίτες να ζητούν την επίτπου καταγραφή των αστυνομικών επιχειρήσεων και να την χρησιμοποιούν αργότερα ως αποδεικτικό μέσον στη δικαστική διαδικασία. Και εδώ χρειάζονται ξεκάθαρες ρυθμίσεις στο επίπεδο της νομοθεσίας.
- Πρέπει να δημιουργηθεί μια σαφής νομική βάση, σύμφωνα με την οποία θα επιτρέπεται σε άτομα-στόχους αστυνομικών επιχειρήσεων, αλλά και σε μη εμπλεκόμενους τρίτους/παρτηρητές, να καταγράφουν με τεχνικά μέσα τις επιχειρήσεις της Αστυνομίας, ώστε σε τυχόν δικαστικές διαδικασίες αργότερα να μπορούν να παρουσιάσουν ανεξάρτητα αντικειμενικά πειστήρια.
- Για ανάρμοστες συμπεριφορές αστυνομικών οργάνων που αποδεδειγμένα εδράζονται σε ακροδεξιές ιδεολογίες, οι αστυνομικές υπηρεσίες πρέπει να είναι εξοπλισμένες με ένα στέρεο νομικό οπλοστάσιο, στη βάση του οποίου και ανάλογα με τη βαρύτητα της κατηγορίας, να μπορούν να επιβάλλουν το εργασιακό/υπαλληλικό δίκαιο και, εν ανάγκη, να απομακρύνουν το όργανο από την υπηρεσία. Τα υφιστάμενα νομικά εμπόδια πρέπει να καταργηθούν.
- Με σκοπό να εγκαθιδρυθεί η εσωτερική αυτοκάθαρση, και στην κατεύθυνση της γρήγορης αποκάλυψης και της συνεπούς δίωξης ανάρμοστων συμπεριφορών που εδράζονται σε ακροδεξιές ιδεολογίες, είναι σημαντικό να ενισχυθούν οι αστυνομικοί υπάλληλοι που καταγγέλλουν τέτοιες συμπεριφορές. Πρέπει, λόγου χάρη, να εξαιρεθεί κάθε αίσθημα ανασφάλειας των μαρτύρων, ιδίως όταν καταγγέλλουν τα παραπτώματα πολύ αργότερα, επειδή διστάζουν ή κρίνουν ότι η δυναμική της ομάδας των συναδέλφων τους δεν το επιτρέπει.
- Για να μειωθούν τα εμπόδια πρέπει να ιδρυθούν κατάλληλες δομές για whistleblowers. Για τον σκοπό αυτόν ενδείκνυται οι πλατφόρμες ανώνυμων καταγγελιών, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και κατά παράκαμψη της επίσημης υπηρεσιακής οδού. Ως βάση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο νόμος περί προστασίας των πληροφοριοδοτών του Ιουλίου 2023.⁶
- Η Αστυνομία, ως σημαντικός θεσμός της ευνομούμενης δημοκρατίας μας, πρέπει να λαμβάνει ενεργά μέρος σε καμπάνιες υπέρ του πλουραλισμού, της αλληλοκατανόησης, κατά του ρατσισμού, του ακροδεξιού εξτρεμισμού και του ιστορικού αναθεωρητισμού.
- Για τον σκοπό αυτόν, εκτός από την αυτοκριτική διάθεση στον χειρισμό επίκαιρων υποθέσεων ανάρμοστης συμπεριφοράς που εδράζεται σε ακροδεξιές ιδεολογίες, χρειάζεται και μια προσεκτική προσέγγιση του ρόλου της γερμανικής Αστυνομίας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.
- Για να αποφευχθεί η σωματική και ψυχολογική/συναισθηματική υπερφόρτιση και το αίσθημα ματαιώσης κατά την υπηρεσία στην Αστυνομία, αλλά και για να αποδομηθούν τα στερεότυπα, πρέπει να εισαχθούν και να ενισχυθούν εργαλεία όπως η επίβλεψη και η εσωτερική διαδικασία της εκ των υστέρων επεξεργασίας των αστυνομικών επιχειρήσεων, με τη βοήθεια ειδικών εξωτερικών συνεργατών (π.χ. ψυχολόγων/ψυχοθεραπευτών) και κατάλληλων εργαλείων. Και εδώ είναι αναγκαία η κατάλληλη στελέχωση και ο επαρκής εξοπλισμός.
- Για να προληφθεί η αυτονόμηση του θεσμού της Αστυνομίας, τα αρμόδια επίσημα όργανα –π.χ. σε κοινοβουλευτικές επιτροπές και ακροάσεις– δεν πρέπει να απευθύνονται μόνο σε ειδικούς που προέρχονται από τους κόλπους του αστυνομικού λόμπι, το οποίο συχνά δεν επιδεικνύει κριτική διάθεση, αλλά να δίνουν τον λόγο συνειδητά και σε μη κυβερνητικές οργανώσεις και εναλλακτικούς επαγγελματικούς συλλόγους.⁷

⁶ Νόμος που ψηφίστηκε κατ' εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου, για την προστασία των ατόμων που δίνουν πληροφορίες για διαπιστωμένες παρατυπίες. Όπως το διατυπώνει το αρμόδιο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Δικαιοσύνης: «Απασχολούμενοι σε επιχειρήσεις και υπηρεσίες συχνά διαπιστώνουν πρώτοι τις παρατυπίες και μπορούν, αν μεταφέρουν την πληροφορία, να φροντίσουν ώστε οι νομικές παραβάσεις να αποκαλυφθούν, να εξεταστούν, να διωχθούν και να αποτραπούν. Οι πληροφοριοδότες αναλαμβάνουν την ευθύνη τους απέναντι στην κοινωνία και ως εκ τούτου δικαιούνται προστασία από τις δυσμενείς επιπτώσεις με τις οποίες απειλούνται λόγω της καταγγελίας τους ή οι οποίες μπορεί να τους αποτρέψουν από την καταγγελία».

⁷ Σύλλογοι και πρωτοβουλίες που λειτουργούν ανεξάρτητα από τα πολιτικά κόμματα είναι, σε ομοσπονδιακό επίπεδο, η «Πράσινη Αστυνομία» («Polizei Grün», <http://www.polizei-gruen.de>) και η «Better Police» (<http://www.better-police.de>). Εστιασμένη σε μια φιλελεύθερη πολιτική σε σχέση με τα ναρκωτικά είναι η ένωση «LEAP Deutschland» (<http://leap-deutschland.de>).

Φωτογραφία: Oliver von Dobrowolski

για τη μελέτη & την αντιμετώπιση
της ακροδεξιάς

ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ

ΑΚΡΟΔΕΞΙΑΣ

